

**TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ**

Majandusarvestus

Grete Jürjental

**AUDIITORKONTROLLI KOHUSTUSLIKKUS - KAS
HALDUSKOORMUSE KASVUFAKTOR VÕI INSTRUMENT
MAJANDUSLIKU AKTIIVSUSE SUURENDAMISEKS**

Lõputöö

Juhendaja: Ester Vahtre, *EMBA*

Tallinn 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
TERMINID JA LÜHENDID.....	6
1. ÜLEVAADE AUDIITORKONTROLLIST JA KAVANDATAVATEST MUUDATUSTEST SEADUSANDLUSES	9
1.1. Audiitorkontrolli olemus ja vajalikkus välistele infotarbijatele	9
1.2. Eesti audiitortegevuse turg	13
1.3. Vandaudiitori kutsetegevust reguleerivad standardid Eestis	15
1.4. Auditi kohustuse piirmäärade muutmise alus.....	16
1.5. Eestis kehtivad auditi ja ülevaatuse kohustuse piirmäärad 2014. a. seisuga ...	18
1.6. Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad auditi kohustuse piirmäärad 2014. a. seisuga	21
1.7. Audit kui kindlustandev audiitorteenus	22
2. UURIMUS AUDIITORKONTROLLI MÕJUST HALDUSKOORMUSELE JA MAJANDUSLIKULE AKTIIVSUSELE	27
2.1. Uurimismetoodika, eesmärk ja valimi kirjeldus.....	27
2.2. Tulemuste analüüs	30
2.3. Järeldused ja ettepanekud	46
KOKKUVÕTE	51
VIIDATUD ALLIKAD	53
LISAD.....	55
Lisa 1. Küsimustik	55
Lisa 2. Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad auditi kohustuse piirmäärad 2014. a. seisuga	59
SUMMARY	61

SISSEJUHATUS

Audiitorkontroll on iga ettevõtte tegutsemise lahutamatu osa, mis on väärtuslik ettevõtte juhtimiseks ning oluline klientide ja partnerite usalduse võitmiseks (1).

Audiitor hindab sõltumatu spetsialistina, kas ettevõtte juhtkonna poolt koostatud raamatupidamise aastaaruanne kajastab ettevõtte majandustegevust õigesti ja õiglaselt. Auditi tulemus kinnitab raamatupidamisaruande õigsust ja seda kasutab eelkõige ettevõtteväline tarbija. Samuti on auditi tulemus ettevõtte juhtkonnale lisaväärtuseks - auditi käigus antav tagasiside, mis sisaldab nii tähelepanu juhtimist kontrolli käigus avastatud puudustele kui soovitusi nende kõrvaldamiseks ja edaspidiseks vältimiseks. (*Ibid.*)

Kuigi väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKE) saavad auditist kasu tänu finantsteabe suuremale usaldusväärsusele, on kindlaks tehtud, et kohustuslikud auditid on võimalik halduskoormuse allikas. (20) Lisaks puudutab antud teema Euroopa Liidu direktiivi ning sellele kaasnevat seaduseelnõu.

Töö autorile tehti Rahandusministeeriumis praktikale olles ettepanek antud teemal lõputöö kirjutamiseks. Teema pärinebki Rahandusministeeriumi uurimustööde konkursi teemavalikute seast.

Kuna audiitorkontroll puudutab kõiki arenevaid ja edukaid ettevõtteid, siis on antud teema palju kõneainet pakkuv nii audiitoritele endile kui ka auditeeritavate ettevõtete raamatupidajatele ja finantsjuhtidele.

Teema valikul sai otsustavaks autori suurenev huvi audiitortegevuse vastu ning soov tulevikus teha karjääri audiitorina.

Varasemalt on halduskoormuse teemat uurinud BDO Eesti AS. BDO Eesti AS-i poolt läbi viidud uuringus „Arvestusala halduskoormuse uuring 2011“ selgus, et audiitorkontroll on üheks halduskoormuse suurenemise faktoriks. Riik peaks tegema omalpoolt kõik, et leitaks tasakaal

ettevõtete halduskoormuse vähenemise ja majanduse usaldusväarsuse ja läbipaistvuse säilimise vahel.

Lõputöö eesmärgiks on anda hinnang, kas kohustuslikku audiitorkontrolli peavad tööandjad ja finantsala spetsialistid halduskoormuse kasvufaktoriks või majandusliku aktiivsust suurendavaks instrumendiks.

Eesmärgi saavutamiseks uuris töö autor varasemalt tehtuid uuringuid ning viis end kurssi muudatustega, mis antud valdkonnas planeeritakse läbi viia. Lisaks küsitles töö autor antud teemast huvitatud sihtrühmi – katusorganisatsioone, nende liikmeid ja muid valdkonnast huvitatuid isikuid. Küsitluses keskenduti Rahandusministeeriumi poolt välja pakutavatele halduskoormuse vähendamise võimalustele, sellega kaasnevatele mõjudele ning üldisele hinnangule audiitorkontrolli kohta – selle vajalikkusele, selle mõjule majandusaasta aruandele ning ettevõtluskeskkonna usaldusväarsusele.

Küsimustik viidi läbi Google Drive keskkonnas, andmeid koguti andmetöötlusprogrammi Excel, kus toimus ka andmete analüüs ning selgitavate jooniste ja tabelite tegemine.

Töö koosneb kahest peatükist – esimeses peatükis esitatakse ülevaade audiitorkontrollist ja kavandatavatest muudatustest seadusandluses ning teises peatükis on vaatluse all uurimuse koostamine ja analüüs.

Esimene peatükk koosneb seitsmest alapeatükist. Alapeatükkides antakse lühiülevaade audiitorkontrolli tekkest, selgitatakse audiitorkontrolli kontekstis avaliku huvi ja erahuvi omavahelist seost ning kirjeldatakse erinevaid auditi tüüpe. Lisaks selgitatakse, millist kasu saavad majandusaasta aruande tarbijad audiitorkontrollist, millist infot kasutavad investorid, pangad või finantseerijad oma otsuste langetamisel. Ülevaate saab ka Eesti audiitortegevuse turust ning Eestis vandeaudiitori kutsetegevust reguleerivatest standarditest, mida vandeaudiitorid oma töös peavad järgima. Lühidalt on selgitatud ka standardite sisu. Eraldi on välja toodud auditi ja ülevaatuse kohustuste piirmäärade muutmise alus, hetkel Eesti kehtivad auditi ja ülevaatuse kohustuse piirmäärad, kavandatavad uued auditi ja ülevaatuse kohustuste piirmäärad Eestis ning võrdluseks on kõrvale võetud ka Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad auditi kohustuse piirmäärad. Viimases alapeatükis selgitatakse auditi kui kindlustandva teenuse rolli ühiskonnas.

Teine peatükk koosneb kolmest väiksemast alapeatükist - uurimismetoodika kirjeldusest, tulemuste analüüsist ning järeldustest ja tähelepanekutest. Uurimismetoodika kirjelduse alapeatükis tutvustatakse töös kasutatud uurimisstrateegiat, kirjeldatakse valimit ja selle koostamise põhimõtteid ning selgitatakse andmete kogumise meetodit. Tulemuste analüüsi alapeatükis analüüsib töö autor läbiviidud uuringu käigus saadud vastuseid ning annab omapoolse hinnangu küsimustele. Töö lõpetab järelduste ja tähelepanekute alapeatükk, kus töö autor võtab kokku uuringu käigus saadud vastused ning pakutavad ideed ning toob välja olulisemad tähelepanekud, mis uuringust põhjal selgusid.

TERMINID JA LÜHENDID

AJN – Audiitortegevuse järelvalve nõukogu.

AKTSIASELTS – Aktsiaselts on Äriseadustiku § 221 lg 1 kohaselt äriühing, millel on aktsiateks jaotatud aktsiakapital. Äriühingu korral ei vastuta aktsionär isiklikult aktsiaseltsi kohustuste eest. Aktsiaselts vastutab oma kohustuste täitmise eest oma varaga. (28, § 221 lg 1)

AUDIITOR – Auditit läbiviiv isik või isikud, kelleks on tavaliselt kas töövõtu partner või teised töövõtumeeskonna liikmed või ettevõtte (11, lk 75).

AUDIITORTEGEVUSE SEADUS – seadus, mis reguleerib vande- ja siseaudiitori institutsioone ning selle peamine eesmärk on kohustusliku auditi nõuete ühtlustamine.

AUDIT ehk auditeering ehk auditeerimine – audit on Audiitortegevuse seaduse § 50 tähenduses kindlustandev teenus, mida osutatakse kooskõlas vandeaudiitori kutsetegevuse standarditega või kinnitatud auditeerimis standarditega. Auditi objekt on kliendi vastutava organi poolt sobivate kriteeriumite alusel koostatud möödunud perioodide rahandusinformatsioon. Auditis on audiitorteenuse osutaja eesmärgiks võimaldada kogutud tõendusmaterjali põhjal vandeaudiitori aruandes avaldada ettenähtud kasutajate üldistavas jaatavas vormis arvamust. (7, § 50) Auditi eesmärgiks on tõsta finantsaruannete usaldatavuse taset nende ettenähtud kasutajate jaoks. See saavutatakse audiitori poolt arvamuse avaldamisega selle kohta, kas finantsaruanded koostatakse kõikides olulistes osades kooskõlas rakendatava finantsaruandluse raamistikuga. Enamiku üldotstarbeliste raamistike puhul avaldatakse nimetatud arvamust selle kohta, kas finantsaruanded on kajastatud kõigis olulistes osades õiglaselt või annavad õige ja õiglase ülevaate kooskõlas raamistikuga. (11, lk 72)

AVALIK-ÕIGUSLIK JURIIDILINE ISIK – Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 25 lg 2 kohaselt on avalik-õiguslik juriidiline isik riik, kohaliku omavalitsuse üksus ja muu juriidiline isik, mis on loodud avalikes huvides ja selle juriidilise isiku kohta käiva seaduse alusel (27, § 25 lg 2).

DIREKTIIV – Euroopa direktiividega kehtestatakse liikmesriikidele eesmärgid, mille saavutamise vahendite üle otsustavad liikmesriigid ise. Direktiiv võib olla adresseeritud kas ühele või mitmetele liikmesriigile või ka kõigile liikmesriikidele. Direktiiviga määratakse kindlaks direktiivi sätete riiklikesse õigusaktidesse ülevõtmise tähtaeg. Liikmesriikidele on antud ajavahemik, mille jooksul oleks võimalik arvesse võtta liikmesriikide iseärasusi. Ülevõtmine peab toimuma direktiiviga kindlaksmääratud aja jooksul. Direktiivi eesmärgiks on ühtlustada liikmesriikide õigusakte, eelkõige ühtse turu toimimisega seotud eesmärkidel. (19)

IFAC – *The International Federation of Accountants*. Rahvusvaheline Arvestusekspertide Föderatsioon.

IFRS – *International Financial Reporting Standards*. Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid.

ISA – *International Standards on Auditing*. Rahvusvahelised auditeerimise standardid.

ISAE – *International Standards on Assurance Engagements*. Rahvusvahelised kindlustandvate teenuste standardid.

ISRE – *International Standards on Review Engagements*. Rahvusvahelised ülevaatamise teenuse standardid.

ISRS – *International Standards on Related Services*. Rahvusvahelised seonduvate teenuste standardid.

ISQC – *International Standard on Quality Control*. Rahvusvaheline kvaliteedikontrolli standard.

RIIGIRAAMATUPIDAMISKOHUSTUSLANE – Riigiraamatupidamise kohustuslaseks on kõik ministriumid ja Riigikantselei oma valitsemis- ja haldusala ulatuses ning põhiseaduslikud institutsioonid – Riigikogu, Vabariigi President, Riigikontroll, õiguskantsler ja Riigikohus (2, lk 295).

SIHTASUTUS – Sihtasutus on Sihtasutuste seaduse § 1 lg 1 kohaselt eraõiguslik juriidiline isik, millel ei ole liikmeid ning mis on loodud vara valitsemiseks ja kasutamiseks põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks (25, § 1 lg 1).

US GAAP – *Generally Accepted Accounting Principles in United States*. Ameerika Ühendriikide üldtunnustatud raamatupidamispõhimõtted.

VANDEAUDIITOR, SÕLTUMATU ARVESTUSEKSPERT – Audiitortegevuse seaduse § 3 kohaselt on vandeaudiitor isik, kes on sooritanud arvestusala eksperdi kutseeksami raamatupidamise ja vandeaudiitori eriosa, kellele rahandusministri otsusega on antud vandeaudiitori kutse ning kes on andnud vande (7, § 3).

ÜLEVAATUS – Ülevaatus on Audiitortegevuse seaduse § 51 tähenduses kindlustandev audiitorteenus, mida osutatakse kooskõlas vandeaudiitorite kutsetegevuse standarditega või kinnitatud ülevaatamise teenuste standarditega. Ülevaatus objekt on kliendi organi poolt sobivate kriteeriumite alusel koostatud möödunud perioodide rahandusinformatsioon. Ülevaatuses on audiitorteenuse osutaja eemärgiks võimaldada kogutud tõendusmaterjali põhjal vandeaudiitori aruandes avaldada ettenähtud kasutajale üldistav eitavas vormis ülevaatus kokkuvõte. (7, § 52) Ülevaatus eesmärk on võimaldada praktiseerijal teada anda, kas nende protseduuride põhjal, mis ei anna kogu seda tõendusmaterjali, mis oleks nõutav auditi puhul, on praktiseerija täheldanud midagi, mis sunnib teda uskuma, et finantsaruanded ei ole koostatud kõigis olulistes osades kooskõlas rakendatava finantsaruandluse raamistikuga (negatiivne kinnitus) (12, lk 231). Ülevaatus annab mõõduka kindlustaseme selles osas, et ülevaatusel kuuluv informatsioon ei sisalda olulisi väärkajastamisi. Seda väljendatakse negatiivse kinnituse vormis. (*Ibid.*, lk 232).

1. ÜLEVAADE AUDIITORKONTROLLIST JA KAVANDATAVATEST MUUDATUSTEST SEADUSANDLUSES

Peatüki eesmärk on anda lugejale lühiülevaade audiitorkontrolli ajaloost, audiitorite avaliku huvi ja erahuvi omavahelisest seosest ja kirjeldada, miks on audiitorkontroll vajalik välistele infotarbijatele ning anda ülevaade kavandatavatest muudatustest seadusandluses.

1.1. Audiitorkontrolli olemus ja vajalikkus välistele infotarbijatele

Väljend “audiitorkontroll” tuleneb algselt ladina keelest, kus sõna “*audire*” tähendab “kuulen” ning sõna “*revisio*” tähendab “läbivaatamine”. Nii kuulamine kui ka visuaalne vaatlus ning dokumentide inspekteerimine, on tähtsamaid kontrollimise võtteid ka tänases vandeaudiitorite kutsetegevuses. (3)

Elukutsed nagu ettevõtjad, tegevjuhid ja raamatupidajad tekkisid 18.-19. sajandil. Sama võib väita ka vandeaudiitorite kutse kohta. Vajadus sellise eksperdi järele tekkis koheselt, kui ettevõtete omanikud eemaldasid igapäevasest juhtimise ja arvestuse korraldamisest ning hakkasid palkama tegevjuhte ja raamatupidajaid. Tekkis omanikupoolne vajadus sõltumatu kontrolliva osapoole järele, kes annaks omanikule informatsiooni, et tema loodud äri(de) majandustegevust juhitakse just nimelt tema huvidest lähtuvalt ja selle kohta esitatav raamatupidamisinformatsioon on tõene. (*Ibid.*)

Aja jooksul on vandeaudiitorite kutse esindajaid olenevalt kultuuri- ja keeleruumist nimetatud lihtsalt audiitoriteks või revidentideks (nt tsaariajal, Eesti Vabariigi algaastatel ja Nõukogude Eestis tegutsesid (arveasjanduse) revidendid) (*Ibid.*).

Aja jooksul on auditeerimise fookus nihkunud klassikaliselt omanikuhuvi kaitselt laiemale ringile isikute (riigi, äripartnerite, ühiskonna) huvide kaitsel (*Ibid.*).

Audiitorteenus on kõrget kvalifikatsiooni nõudev, rangelt kutseala reguleerivate standarditega ja seadusega reglementeeritud ja kontrollitav teenus, mis on seaduses sätestatud kriteeriumite

täitumise puhul kohustuslik. Keskseks teemaks ei ole enam mitte töötajaskonna poolt teostatud omaniku ärihuvide kuritarvituste tuvastamine, vaid raamatupidamiaruandluse vastavuse kontroll aruandlusraamistikule, milleks on Eesti Vabariigis Eesti hea raamatupidamistava või rahvusvahelised finantsaruandluse standardid. Vandeaudiitori ülesandeks on anda sellekohane arvamus oma sõltumatu audiitori aruandes. Selle taga on avalik huvi: tugeva ja terve majanduskorraldusega ühiskond. (*Ibid.*)

Mõisted „avalik huvi“ ja „(audiitorite) erahuvi“ on nende kutse rolliga seotud olnud mitmesuguste rohkem või vähem aktuaalsemate kirjutiste ja kutseesindajate või kutse järelvalvet teostavate isikute sõnavõtude keskmeks sisuliselt kehtiva Audiitortegevuse seaduse loome ajast saadik. Juba antiikajast on meieni jõudnud Platonlik käsitlus avaliku ja erahuvi vahekorrast, millist on järgitud ja kaitstud ka mitmete teiste antiikfilosoofide ja mitmete uuema aja Euroopa filosoofide ja valitsejate poolt. Käsitluse kohaselt on avalik õigus selline, mis on seotud riigiga; eraõigus on aga seotud üksikisiku kasuga. Avaliku teenistuse seaduse § 1 kohaselt on avalik teenistus töötamine riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses. Seega, kuna sõltumatud audiitorid audiitorteenuse osutajana ei tööta riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses, ei ole audiitorid avalikus teenistuses. Vähemalt avaliku teenistuse seaduse mõttes. Küll aga teenivad nad avalikke huve. Selleks, et mõista, kus kohtuvad avalik huvi ja vandeaudiitori kutsetegevus, peaks lahti mõtestama mõiste „avalik huvi“ ning vaatama kuidas see suhestub audiitortegevusega. Avaliku huvi mõistet tõlgendavad erinevad huvigrupid mõneti erinevalt, kuid peamises ollakse siiski ühte meelt – avalik huvi sisaldab endas objekti, mille vastu tunneb huvi enam kui üks inimene, asutus või huvigrupp ja mis on kõigile (avalikkusele) tabamiseks kättesaadav. Kuid kus siis kohtuvad avalik huvi ja vandeaudiitorite kutsetegevus? Audiitorite kui ettevõtteväliste sõltumatute ekspertide poolne objektiivne tegevus ettevõtete aruandeinformatsiooni auditeerimisel (või finantsinformatsiooni ülevaatus teostamisel), mis väljendub majandusaasta aruande lisatud vandeaudiitori arvamusena, annab nii aruandeinformatsioonist huvitatuile eraldivõetuna kui ka ühiskonnale tervikuna suurema kindlustunde selle kohta, et ettevõtete poolt avalikustav finantsaruandlus on usaldusväärne. Audiitortegevuse maailmas väljendub avaliku huvi mõõdetavus kellegi, nt seadusandja hinnangutes tulu ja kulu suhtes, mida laiem avalikkus võidab audiitortegevuse tulemusena saavutatud finantsinformatsiooni usalduväärsuse tõusust seoses vandeaudiitorite kutsetegevusega ja see mõõdetavus on tavaliselt määratletud seadusandluses läbi auditeerimis- ja ülevaatuskohustuse piirmäärade. (6, lk 8-9)

Vastavalt auditi tüübile jaguneb audit alltoodule.

1. Kohustuslik audit – tuleneb seadusest. Eestis reguleerib seda Audiitortegevuse seadus.
2. Erasektori audit – Erasektori audit viiakse läbi firma siseasjades sõltumatute audiitorite poolt kui firma omanikud soovivad seda. Enamasti auditeeritakse kas füüsilisest isikust ettevõtjaid või osäühinguid.(18, lk 5)
3. Siseaudit – siseauditi viib läbi üldjuhul firma enda siseaudiitor (18, lk 5). Siseauditi eesmärk on tagada asutuse juhtkonnale kindlustunne, et tehatavad otsused ja tegevused on õiged, kooskõlas õigusaktidega ja ressursse säästlikult, tõhusalt ja mõjusalt kasutatavad (26).

Siseauditiil on omad eritunnused:

- a) see hõlmab hinnangu andmist;
- b) see on sõltumatu tegevus;
- c) see on konstruktiivne teenus. (9, lk 271)

Siseauditi funktsiooni on ajalooliselt seostatud organisatsiooni raamatupidamisandmete ülevaatusena, kuid tegelikult on see laiem valdkond (9, lk 272).

4. Juhtimisaudit – juhtimisaudit keskendub firma efektiivsele juhtimisele (18, lk 5). Juhtimisauditit võib defineerida mitmeti. Tal on mitu sünonüümi „tegevuse audit“ või „süsteemi audit“. Juhtimisaudit on objektiivne, sõltumatu, teave ja konstruktiivne hinnang juhi/meeskonna tõhususe kohta saavutamaks organisatsiooni eesmärgi, poliitikat, et teha kindlaks olemasolevad ja potentsiaalsed nõrkused ja tugevused, mis hõlmavad kõiki funktsioone ja toiminguid organisatsioonis ning soovitusi kuidas parandada neid puudusi. (9, lk 286) Lühidalt võib öelda, et juhtimisauditi eesmärgiks on hinnata ja analüüsida hea juhtimistava põhimõtetest lähtuvalt asutuse tegevuspoliitikaid ja protseduure, mis on seotud organisatsiooni missiooni ja eesmärkide saavutamisega (13).

Mida audit teeb:

- 1) aitab parandada sisemist süsteemi ja kontrollimehhanisme finantstehingute ja aruandluse üle;
- 2) määratakse kindlaks põhivaldkonnad, mis vajavad rahalist paranemist organisatsioonis;
- 3) hinnatakse raamatupidamissüsteemi tulemuslikkust;

- 4) hindab rollid ja kohustused, mis on seotud raamatupidamise funktsiooniga organisatsioonis;
- 5) annab sidusrühmadele kindlust haldamisega seotud küsimustes organisatsioonis;
- 6) aitab parandada finantsandmete täpsust. (17)

Mida audit ei tee:

- 1) ei mõõda majandustulemusi nagu tootlikkus ja töötajate oskused;
- 2) ei otsi spetsiaalselt pettusi;
- 3) audiitor teeb ettepanekuid finantstulemuste ja korralduste parendamiseks, kuid ettepanekute rakendamine on juba juhtkonna ülesanne. (*Ibid.*)

Audiitorkontrolli vajalikkus ettevõtte välistele infotarbijatele

Lõputöös keskendub töö autor välisauditile ning sellega seotud probleemidele. Kuna finantsaruannetes kajastatavaid finantsnäitajaid ei kasuta üksnes juhid oma otsuste tegemisel vaid ka välised infotarbijad, siis toob töö autor välja ka väliste infotarbijate grupid ning nende põhilised infovajaduse liigid tulenevalt finantsaruandlusest.

Ettevõtte välistele infotarbijatele on finantsaruanded vajalikud eelkõige investeerimis- ja finantseerimisotsuste tegemiseks, sealhulgas ka äritegevuse käigus tavapärase tarnekrediidi tingimuste üle otsustamisel. Lisaks üldlevinud finantsnäitajatele hinnatakse seejuures ka muud informatsiooni, mis aitavad ettevõtte senise käekäigu ja tuleviku üle otsustada. Sellepärast on oluline, et ettevõtet on auditeeritud ning audiitor on andnud kinnituse, et finantsaruandes olevad finantsnäitajad on õigesti ja õiglaselt kajastatud. (2, lk 305)

Tarnekrediidi andmisel on ettevõtte taustainfo väga oluline. Selliste otsuste tegemisel on esmaseks infoallikaks just finantsaruanded, soovitatavalt aastaaruanded või nende põhjal koostatud koondraport põhinäitajate ajalise muutumise kohta. Teine ja tihti olulisemgi allikas on krediidiraport, kust on näha, kas partneril on olnud või eksisteerib jooksvaid makseprobleeme. Seejuures kehtib üldreegel, et pidevate jooksvate probleemide korral ei tohi krediiti anda. (*Ibid.*, lk 305)

Partneri tausta uurimisel on olulisemateks näitajateks kasum, müügitulu (käive) ja omakapital. Samuti tasub tähelepanu pöörata olulistele muutustele ettevõtte bilansi ja kasumiaruande struktuuris. Ettevaatlikult tuleks suhtuda pidevalt ja suurel määral kõikuvatesse

finantsandmetesse. Eestis on on üheks üldise usaldusväärse näitajaks ka aastaaruande õigeaegne esitamine äriregistrile, samuti nagu annab infot ka aruande korrektne vormistamine. (*Ibid.*)

Tasutainfo puhul on oluline teada, millistest raamatupidamise põhimõtetest lähtutakse, et mitte teha valesid järeldusi. Näiteks Venemaa, Saksamaa või Jaapani arvestuspõhimõtted erinevad paljuski nii Eestis kehtivatest arusaamadest kui ka omavahel. (*Ibid.*, lk 305)

Peamise probleemina võib aga välja tuua aruannete kättesaadavust üldisemalt. Eestis levinud aastaaruande avalikustamine pole kaugeltki igas riigis nii levinud. Samuti pole ka aastaaruanded alati usaldusväärsed, kuna auditeerimiskohustus on erinev ning „loomingulisus“ nende koostamisel küllalt suur. IFRS-il ja US GAAP-il on siin täita väga positiivne roll. (*Ibid.*, lk 305)

Teine olulisem ettevõtteväliline majandusinfo tarbijate grupp on finantseerijad. Nii pangad kui ka potentsiaalsed investorid soovivad saada ettevõtte kohta küllaltki täpset informatsiooni. Enamasti ei piirduta vaid aastaruandes esitatud andmetega. Lisaks soovitakse tutvuda mitmesuguste vahearuannetega, samuti tulevikku sunnatud äriplaani ning prognoosidega. Sellepärast on väga oluline, et audiitor kontrolliks, kas finantsandmed, mida ettevõtte kajastab, on tõesed ja usaldusväärsed ning annab kinnituse, et firma on ka edaspidi jätkusuutlik ning teda ei ohusta pankrotistumine. Vaid piisava kindluse korra on finantseerija valmis ettevõtet finantseerima või sinna investeerima. (*Ibid.*, lk 306)

1.2. Eesti audiitortegevuse turg

Eesti Audiitorkogu poolt esitatud andmete põhjal oli kuue suurima rahvusvahelise võrgustiku Eesti tegevusmahtude muutus 2013/2012 aruandeperioodil alljärgnev (vt Tabel 1):

Tabel 1. Eesti suurimate audiitorettevõtjate tegevusmahtude muutus 2013/2012 aruandeperioodil, EUR

Auditorettevõtja	2013/2012 müügitulu	2012/2011 müügitulu	Muutus
BDO Eesti AS	650 944	478 712	+ 172 232
PricewaterhouseCoopers AS	3 510 695	3 353 000	+ 157 695
Ernst & Young Baltic AS	2 978 000	2 845 000	+ 133 000

Tabel 1. järg

Grant Thornton Rimess OÜ	1 291 310	1 366 136	-74 826
KPMG Baltic OÜ	2 681 790	2 798 117	-116327
Deloitte Audit Eesti AS	1 504 000	1 748 331	-244 311
KOKKU	12 616 739	12 589 296	+ 27 443

Allikas: 21

Audiitorettevõtjate 2013/2012 läbipaistvusaruannete ja tegevusaruannete info põhjal oli suurim audiitorteenuste käibe kasv BDO Eesti AS-il, kokku 172,2 tuhat eurot ehk rohkem kui 35% aastas. Audiitorteenuste turu üldine kasv oli kokku 545 tuhat eurot ehk + 2,6% võrreldes eelmise aruandeaastaga (vt Tabel 2). (21)

Audiitorteevuse seadus, mis võeti vastu 2010. aastal võimaldab saada kõigi turul tegutsevate audiitorettevõtjate kohta võrreldavat informatsiooni. Nende andmetele tuginedes võib väita, et alates 2010/2009 aruandeaastast (periood 01.07.-30.06) on turu kasv olnud suhteliselt tagasihoidlik – kokku vaid ca 5,2%: (*Ibid.*)

Tabel 2. Audiitorteenuste müügi muutus alates 2010/2009 kuni 2013/2012 aruandeaastast

Aruandeaasta	Audiitorteenuste müük, EUR	Muutus, EUR	Muutus, %
2010/2009	20 677 222	-	-
2011/2010	20 288 328	-388 894	-1,9
2012/2011	21 201 662	+ 913 334	+4,5
2013/2012	21 746 698	+ 545 036	+2,6

Allikas: 21

Samal ajal on vähenenud ka turul tegutsevate audiitorettevõtjate arv kokku 49 võrra (vt Tabel 3):

Tabel 3. Audiitorettevõtjate arvu muutus 2010.-2013. aastatel, tk

	Ettevõtjate arv	Muutus
30.06.2010	212	-
30.06.2011	200	-12
30.06.2012	177	-23
30.06.2013	163	-14

Allikas: 21

Suurimad neli audiitorettevõtet (BIG-4) - Deloitte, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young ja KPMG, kes on tööandjaks üle kogu maailma, on ka Eestis suurimate audiitorettevõtjate nimekirjas (top 4). Peakontorid asuvad neil vastavalt Suurbritannias, Ameerika Ühendriikides ja Hollandis. Nad on spetsialiseerunud auditi, maksu-, finantsplaneerimise ja nõustamisteenuste pakkumisele.

1.3. Vandeaudiitori kutsetegevust reguleerivad standardid Eestis

Eestis rakendatakse rahvusvahelisi auditeerimise standardeid (Eesti) (ISA (EE)), rahvusvahelisi ülevaatamise teenuse standardeid (Eesti) (ISRE (EE)) ja rahvusvahelisi kindlustandvate teenuste standardeid (Eesti) (ISAE (EE)). Need standardid on koostatud Rahvusvahelise Arvestusekspertide Föderatsiooni (IFAC) rahvusvaheliste standardite alusel.

ISAd (EE) on kirjutatud sõltumatu audiitori poolt läbi viidava finantsaruannete auditi kontekstis. Neid tuleb vajadusel kohandada olukordades, kui neid rakendatakse möödunud perioodide muu finantsinformatsiooni auditite suhtes. ISAd ei käsitle audiitori kohustusi, mis võivad tuleneda seadustest, regulatsioonidest või muul viisil, näiteks väärtpaperite pakkumisest avalikkusele. Sellised kohustused võivad erineda nendest, mis on kehtestatud ISAdega. (23, lg 2)

ISQCd (EE) ehk rahvusvaheline kvaliteedikontrolli standard (*International Standard on Quality Control, ISQC*) on kirjutatud rakendamiseks ettevõtete suhtes nende kõigi teenuste osas, mis on hõlmatud vandeaudiitori kutsetegevuse standarditega. ISQCde (EE) mõjuvõim on esitatud ISQCde (EE) sissejuhatuses. (14, lg 11) ISQCse (EE) sissejuhatus ütleb, et rahvusvahelises kvaliteedikontrolli standardis käsitletakse ettevõtte kohustusi seoses ettevõtte kvaliteedikontrollisüsteemiga finantsinformatsiooni auditite ja ülevaatuste ning muude kindlustandvate ja seonduvate teenuste suhtes. ISQCd tuleb lugeda koos relevantsete eetikanõuetega (24, lg 1).

Muud rahvusvahelised standardid.

1. Kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeks (Eesti) (*Code of Ethics for Professional Accountants*) kehtestatakse eetikanõuded kutseliste arvestusekspertide jaoks. IFAC-i liikmesorganisatsioon või ettevõtte ei tohi rakendada vähem rangeid standardeid kui need, mis on sõnastatud eetikakoodeksis. Siiski juhul, kui liikmesorganisatsioonidel või

ettevõtetel on seaduse või regulatsioonidega takistatud vastavuses olemine käesoleva koodeksi teatud osadega, peavad nad olema vastavuses eetikakoodeksi kõikide teiste osadega. Arvestusekspertide kutseala eristavaks jooneks on kutseala poolt kohustuse aktsepteerimine tegutseda avalikkuse huvides. Seetõttu ei ole kutselise arvestuseksperti ainukohustuseks individuaalse kliendi või tööandja vajaduste rahuldamine. Avalikkuse huvides tegutsemisel peab kutseline arvestusekspert järgima eetikakoodeksit ja olema sellega vastavuses. (15)

2. Rahvusvahelisi ülevaatamise teenuse standardeid (Eesti) (ISRE (EE)) tuleb rakendada möödunud perioodide finantsinformatsiooni ülevaatusel (14, lg 5).
3. Rahvusvahelisi kindlustandvate teenuste standardeid (Eesti) (ISAE (EE)) tuleb rakendada kindlustandvates teenustes, välja arvatud möödunud perioodide finantsinformatsiooni auditites või ülevaatusel (*Ibid.*, lg 6).
4. Rahvusvahelisi seonduvate teenuste standardeid (Eesti) (ISRS (EE)) tuleb rakendada finantsinformatsiooni koostamise tövõttude, informatsiooni osas kokkuleppeliste protseduuride rakendamise tövõttude ja muude AJN määratletud seonduvate teenuste tövõttude suhtes (*Ibid.*, lg 7).

Lisaks nendele standarditele on veel **vandeaudiitorite kutsetegevuses standardite eessõna (Eesti)**, mis on avaldatud selleks, et hõlbustada Eesti Audiitorkogu organi audiitoritegevuse järelevalve nõukogu (AJN) avaldatavate seisukohtade ulatusest ja mõjuvõimust arusaamist vastavalt AJN pädevuses sätestatule (*Ibid.*).

Kindlustandvate teenuste rahvusvaheline raamistik (Eesti) määratleb ja kirjeldab kindlustandva teenuse elemente ja eesmärke ning nimetab teenused, mille puhul rakendatakse rahvusvahelisi auditeerimise standardeid (Eesti) (ISA (EE)), rahvusvahelisi ülevaatamise teenuse standardeid (Eesti) (ISRE (EE)) ja rahvusvahelisi kindlustandvate teenuste standardeid (Eesti) (ISAE (EE)) (16, lg 1).

1.4. Auditi kohustuse piirmäärade muutmise alus

Euroopa Liidu tasandil reguleerib audiitoritegevust Auditi Direktiiv. Euroopa Parlament ja Nõukogu võtsid 30.11.2011 vastu uue kohustusliku auditit käsitleva direktiivi 2011/778 ettepaneku ja seda täiendava määruse 2011/779 ettepaneku avaliku huvi üksuste (AHÜ/PIE) auditeerimisega seonduvate erinõuete kohta. Uue direktiivi ja määruse ettepanekuga muudetakse

praegu kehtivat direktiivi 2006/42/EÜ. Sellest tulenevalt kavandatakse kohustusliku auditeerimise valdkonnas mitmeid olulisi muudatusi. (10)

Üheks põhiliseks muudatuseks oli auditistandardite kohandamine auditeeritava üksuse suurusele, nõudes liikmesriikidelt selles tagamist, et väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul oleks võimalik teostada proportsionaalne ja lihtsustatud audit. Uuenduse peamine eesmärk oli väikeste ettevõtjate halduskoormuse vähendamine ja aruannete võrreldavus kogu liidu piires. Direktiiv ei keela auditikohustuse kehtestamist väikestele ettevõtjatele. (*Ibid.*)

Vastavalt sellele, et auditistandardid tuleks kohandata auditeeritava üksuse suuruse järgi, annab direktiiv ette ka ettevõtete mõõdupuu (vt Tabel 4). (*Ibid.*)

Tabel 4. Ettevõtete mõõdupuu uuenenud direktiivi alusel

	MIKRO	VÄIKE	KESKMINE	SUUR
Käive	0,7 milj EUR	8 milj EUR	40 milj EUR	Üle 40 milj EUR
Varade maht	0,37 milj EUR	4 milj EUR	20 milj EUR	Üle 20 milj EUR
Inimeste arv	Kuni 10	Kuni 50	Kuni 250	Üle 250

Allikas: 10

Märkus. Kõrgemasse kategooriasse liigutakse, kui bilansipäeva seisuga ületavad kaks etteantud näitajat kolmest etteantud piirmäärast.

Vastavalt direktiivi muudatusele pidi ka Eesti vaatama üle oma auditistandardid. Sellega seoses on Rahandusministeerium otsustanud tõsta auditi ja ülevaatuse lävendeid ning luua kohustusliku auditi kõrval uut liiki teenus – arvestuseksperdi poolt koostatud aruanne. Seisuga 22.09.2014 läbirääkimised muudatustest huvitatud sihtrühmadega veel käisid. Sihtrühmad on olnud seisukohal, et kui piirmäärade tõus osutub eurodirektiivide valguses paratamatuks, tuleks seda teha pikema aja vältel ja etapiviisiliselt, andmaks audiitoritele võimaluse kohaneda turumuutustega. Lisaks on tulnud ka arvamusi, et piirmäärade kolmekordne tõus ei ole õigustatud ja et tuleks kaaluda ülevaatuse piirmäärade samaks jätmist. (5, lk 4)

1.5. Eestis kehtivad auditi ja ülevaatuse kohustuse piirmäärad 2014. a. seisuga

Eestis reguleerib ülevaatuse ja auditi kohustust Audiitortegevuse seadus, kus on täpselt määratletud, millistel ettevõtetel on auditi ja millistel ülevaatuse kohustus.

Auditi kohustuse piirmäärad

Audiitortegevuse seaduse § 91 kohaselt, kui seadus ei sätesa teisti, on raamatupidamise aastaaruande audit kohustuslik igale aktsiaseltsile, riigiraamatupidamiskohustuslasele, kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule, riigieelarvest eraldist saavale erakonnale ja äriühingule, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses.

Samuti on audit kohustuslik Audiitortegevuse seadus § 91 lõikes 4 nimetatud sihtasutustele. Sihtasutusele, mille asutajaks on riik, avalik-õiguslik juriidiline isik, kohalik omavalitsus, erakond või äriühing, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses, samuti testamendi alusel asutatud sihtasutusele või sihtasutusele, mille audiitorkontrolli kohustus tuleneb põhikirjast või nõukogu otsusest.

Teistele raamatupidamiskohustuslastele (kelle kohta seaduses ei ole sätestatud teisiti) on raamatupidamise aastaaruande audit kohustuslik, kui aruandeaasta näitajad ületavad alljärgnevat tingimusi (vt Tabel 5):

Tabel 5. Auditi kohustuse kriteeriumid

Täidetud peab olema 2 tingimust 3-st	Audit
Müügitulu või tulu, EUR	Üle 2 000 000
Varad bilansipäeva seisuga, EUR	Üle 1 000 000
Keskmine töötajate arv, tk	Üle 30

Allikas: 7; autori koostatud

Samuti on raamatupidamise aastaaruande audit kohustuslik raamatupidamise seaduse tähenduses raamatupidamiskohustuslasele, kelle raamatupidamise aastaaruandes toodud aruandeaasta näitajatest vähemalt üks ületab alljärgnevat tingimusi (vt Tabel 6):

Tabel 6. Auditi kohustuse kriteeriumid

Täidetud peab olema 1 tingimus 3-st	Audit
Müügitulu või tulu, EUR	Üle 6 000 000
Vara bilansipäeva seisuga, EUR	Üle 3 000 000
Keskmine töötajate arv, tk	Üle 90

Allikas: 7; autori koostatud

Ülevaatus kohustuse piirmäärad

Audiitortevuse seaduse § 92 kohaselt, kui seadus ei sätesta teisiti, on raamatupidamise aastaaruande ülevaatus kohustuslik raamatupidamise seaduse tähenduses raamatupidamiskohustuslasele, kelle raamatupidamise aastaaruandes toodud aruandeaasta näitajatest vähemalt kaks ületab alljärgnevaid tingimusi (vt Tabel 7):

Tabel 7. Ülevaatus kohustuse kriteeriumid

Täidetud peab olema 2 tingimust 3-st	Ülevaatus
Müügitulu või tulu, EUR	Üle 1 000 000
Varad bilansipäeva seisuga, EUR	Üle 500 000
Keskmine töötajate arv, tk	15

Allikas: 7; autori koostatud

Raamatupidamise aastaaruande ülevaatus on kohustuslik raamatupidamise seaduse tähenduses raamatupidamiskohustuslasele, kelle raamatupidamise aastaaruandes toodud aruandeaasta näitajatest vähemalt üks ületab alljärgnevaid tingimusi (vt Tabel 8):

Tabel 8. Ülevaatus kohustuse kriteeriumid

Täidetub peab olema 1 tingimus 3-st	Ülevaatus
Müügitulu või tulu, EUR	Üle 3 000 000
Vara bilansipäeva seisuga, EUR	Üle 1 500 000
Keskmine töötajata arv, tk	Üle 45

Allikas: 7; autori koostatud

Raamatupidamise aastaaruande ülevaatus on kohustuslik Audiitortevuse seaduse § 91 lõikes 4 nimetatata sihtasutusele, mille raamatupidamise aastaaruandes toodud aruandeaasta näitajatest vähemalt üks ületab alljärgnevaid tingimusi (vt Tabel 9):

Tabel 9. Audiitortgevuse seadus § 91 lõikes 4 nimetatata sihtasutusele ülevaatus kohustuse kriteeriumid, EUR

Täidetud peab olema 1 tingimus	Ülevaatus
Müügitulu või tulu	Üle 15 000
Varad bilansipäeva seisuga	Üle 15 000

Allikas: 7; autori koostatud

Kavandatavad uued auditi ja ülevaatus kohustuse piirmäärad

Rahandusministeerium on seadnud endale eesmärgiks leida tasakaal ettevõtete halduskoormuse vähendamise ja majanduse usaldusväarsuse ning läbipaistvuse säilimise vahel. Selleks on Rahandusministeerium otsustanud muuta kehtivaid auditi ja ülevaatus piirmäärasid ning asendada teatud osas kohustusliku ülevaatus töövõtu arvestuseksperdi teostatava raamatupidamise aastaaruande koostamise töövõtuga. (22)

Raamatupidamiskohustuslasi, kes vastavad Tabelis 10 toodud auditi, ülevaatus või arvestuseksperdi poolt raamatupidamise aastaaruande koostamise töövõtu kriteeriumitele on 6,33% ettevõtetest, mis katab 73% kogu ettevõtete käibest ja 69,5% varadest. Kindlustandavate teenustega koormatakse 2,61% ettevõtetest, mis katab 64,5% kogu käibest ja 61,2 % varadest. Ülevaatus ja auditi kohustus väheneb ligikaudu pooltel ettevõtetel, kes peavad täna esitama raamatupidamise aastaaruande (4,95%-lt 2,61%le, mis moodustab ligikaudu 2700 ettevõtte võrra). Teisest küljest tekib juurde ligikaudu 1600 ettevõtet, kes peavad avaldama arvestuseksperdi poolt koostatud aruande (4,95-lt 6,33%le). Seega saavutatakse halduskoormuse vähenemine 2700 ettevõttel, 1600 ettevõtte vähese halduskoormuse suurenemise hinnaga. (*Ibid.*, 27)

Tabel 10. Rahandusministeeriumi poolt loodavad uued auditi ja ülevaatus piirmäärad

AUDIT JA ÜLEVAATUSE UUED PIIRMÄÄRAD			
2 näitaja ületamisel			
	Arvestuseksperdi või ülevaatus koostatud aruanne		Audit
Käive	> 1 milj EUR	> 3 milj EUR	> 5 milj EUR
Töötajad	> 15 tk	> 45 tk	> 75 tk
Varad	> 0,5 milj EUR	> 1,5 milj EUR	> 2,5 milj EUR
1 näitaja ületamisel			
Käive	> 1,6 milj EUR	> 4,8 milj EUR	> 8 milj EUR
Töötajad	> 24 tk	> 72 tk	> 120 tk
Varad	> 0,8 milj EUR	> 2,4 milj EUR	> 4 milj EUR

Allikas: 22, lk 27

Näide 1: Ettevõtte käive on 1 100 000 eurot, töötajaid 16 ja varade maht 400 000 eurot, seega tekib ettevõttel ülevaatus kohustus, mida võib asendada arvestuseksperdi poolt koostatud aruandega (selliste kriteeriumitega ettevõttel on võimalus valida ka auditeerimine, kui ettevõtte juhtkond peab seda vajalikuks) (*Ibid.*, lk 27).

Näide 2: Ettevõtte käive ületab 4 800 000 eurot, töötajaid on vähem kui 45, varade maht väiksem kui 1 500 000 eurot, seega tekib ettevõttel ülevaatus kohustus (*Ibid.*, lk 27).

1.6. Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad auditi kohustuse piirmäärad 2014. a. seisuga

Eestiga võrdluse saamiseks on autor välja toonud Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad auditi kohustuse piirmäärad (vt Lisa 2). Eraldi on üldtabelist võrreldavuse eesmärgil välja toodud naaberriikide – Läti, Leedu, Soome – auditi kohustuse piirmäärad (vt Tabel 11).

Tabel 11. Läti, Leedu ja Soome auditi kohustuse piirmäärad

Riik	Bilansimaht, EUR	Käive, EUR	Töötajate arv, tk
Käive alla 3 miljoni euro			
Soome	100 000	200 000	3

Tabel 11. järg

Läti	355 000	711 000	25
Käive 3-5 miljonit eurot			
Leedu	1 738 000	3 475 000	50

Allikas: Autori koostatud

Soomes peab olema täidetud vähemalt kaks Tabelis 11 toodud tingimust, et ettevõtte oleks auditi kohustuslik. Soome auditi lävendid on Eestis hetkel kehtivatest auditi kohustuse piirmääradest kümneid kordi väiksemad. Kui Eestis peab bilansimaht olema 1 000 000 EUR, siis Soomes on see 100 000 EUR, sama kehtib ka käibe ja töötajate arvu kohta. Eestis on vastavad näitajad 2 000 000 EUR ja 30, Soomes aga 200 000 EUR ja 3.

Lätis peab samuti Tabelis 11 toodud tingimustest täidetud olema vähemalt kaks, et ettevõtte oleks auditi kohustuslik. Lätis jäävad piirmäärad Eesti omadest küll väiksemaks, kuid ei ole enam nii madalad kui Soomes. Lätis peab olema bilansimaht 355 000 EUR ja käive 711 000 EUR ning töötajate arv 25, et ettevõtte oleks auditi kohustuslik.

Leedus on ettevõtte auditi kohustuslik, kui Tabelis 11 toodud kriteeriumitest ületavad vähemalt kaks etteantud määrasid. Leedu piirmäärad on aga Eesti näitajatest kõrgemad. Leedus on ettevõtte auditi kohustuslik, kui bilansimaht on 1 738 000 EUR, käive 3 475 000 EUR ja töötajate arv 50.

Vaadeldes naaberriikide auditi kohustuse piirmäärasid, selgub, et nii Soomes, Lätis kui ka Leedus on ettevõtted auditi kohustuslikud, kui täidetud on vähemalt kaks Tabelis 11 välja toodud tingimustest. Eesti lähinaabritest kõige madalamad auditi kohustuse piirmäärad võrreldes Eestiga on Soomes ja kõrgemad Leedus.

1.7. Audit kui kindlustandev audiitorteenus

Auditeerimiseeskiri § 3 ütleb, et audiitorettevõtja peab auditi audiitorteenust osutades ja otsustustes arvestama kõigi nende infokasutajate vajaduste ja huvidega, kes teevad kliendi kohta järeldusi raamatupidamisaruannetele tuginedes ning kes eeldavad, et auditeeritud raamatupidamisaruanded kajastavad finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid õigesti ja õiglaselt. (8)

Audit tuleb korraldada nii, et see hõlmaks adekvaatselt kliendi kõiki raamatupidamisaruannete seisukohalt olulisi tegevusaspekte. Audiitorettevõtja peab jõudma veendumusele, kas raamatupidamise algandmed ja muu lähteinformatsioon on usaldusväärsed ja piisavad raamatupidamisaruannete koostamiseks. Audiitorettevõtja peab sooritama vajalikud kontrolliprotseduurid, saavutamaks põhjendatud kindluse, et raamatupidamisaruanded kajastavad kliendi finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid seaduste, Eesti hea raamatupidamistava ja raamatupidamise sise-eeskirjade kontekstis kõigis olulistest aspektides õigesti ja õiglaselt. (*Ibid.*)

Auditi kui kindlustandva audiitorteenuse testiiseloost ja sisekontrollisüsteemi võimaluste suhtelisest piiratuselt tulenevalt säilib risk, et auditi audiitorteenuse osutamise käigus ei avastata olulisi vigu (*Ibid.*).

Iga-aastane audit annab ettevõtte finantsinformatsiooniga tegelevate töötajatele konkreetse ja korrektse teadmise, kuidas kirjendada ja edastada finantsinformatsiooni, nii et see vastab tegelikkusele ja on adekvaatne. Samuti võib see mõjuda teatava stiimulina selleks, et kajastada korrektselt ka informatsiooni, mida on võib-olla ebamugav või tülikas teha. Kasu ettevõttele sellest, et kõik on õigesti dokumenteeritud, et finantsinformatsioon vastab tegelikkusele - see on igasuguse planeerimise ja tulemuste hindamise juures asendamatu. (4)

Juhtkonna lisandunud kindlus alluvate suhtes pole ettevõttele ainus sisuline võit. Omanike teadmine, et sõltumatu audiitor vaatas üle ja jäi rahule juhtkonna väidetega, on ettevõtte pikemaajalise ja jätkusuutliku arengu võtmeks. Kvaliteetne audiitorteenus, mida pakub mainekas audiitorettevõtte, võimaldab ettevõtte omanikel ja investoritel olla kindel, et nende vara rakendatakse sihipäraselt ja arukalt. See omakorda soodustab omanike ja juhatuse üksteise usaldamist ja aitab tagada ettevõtte harmoonilist arengut. (*Ibid.*)

Selge, et ettevõtte võib ka iseseisvalt olla nii tugev (ja miks ka mitte, teostada iseenda siseauditit), et välisaudit ei tundu vajalik (*Ibid.*).

Lisaks ei pruugi ettevõtte üksinda olla suutlik, tegeledes oma igapäevategevusega, ennast niiviisi kõrvalt vaatama, nagu audiitor seda suudab. Hea audiitor aitab ettevõttel identifitseerida potentsiaalseid finantsriske ja probleeme, ning tänu õigeaegsele leidmisele on ettevõttel võimalik need ka operatiivselt lahendada, enne kui need päris probleemideks saavad. (*Ibid.*)

Eesti oludes on ka vandeaudiitori missioon traditsioonilisest mõnevõrra laiem. Kiiresti muutuva seadusandluse ja alles areneva ettevõtluskeskkonna tingimustes, mille juures enamikes äriühingutes tuumikaktsionärid või osanikud ja juhatuse liikmed langevad isikuliselt kokku, tuleb auditi käigus olla lisaks kasulik ka kliendi tegevjuhtkonnale arvestussüsteemi kujundamisel ja arendamisel ning raamatupidamis- ja maksuprobleemide lahendamisel. See väljub eelkõige tihedas koostöös ja tagasisides kliendi juhtimis- ja finantspersonaliga, mille vältel esitatakse oma soovitusi ja ettepanekuid puuduste kõrvaldamiseks ja arvepidamise efektiivsemaks muutmiseks. (*Ibid.*)

Tihti peale on auditi olemasolu vajalik:

- a) laenu taotlemisel (eriti esmataotlemisel) - krediitiasutused reeglina nõuavad ärisubjektide-taotlejate käest auditeeritud raamatupidamise aastaaruandeid eelmis(t)e majandusaasta(te) eest;
- b) riigihangete korraldamisel seatakse tihti peale hanketingimusena esitada hankedokumentide hulgas pakkuja auditeeritud raamatupidamise aastaaruandeid 1-2 eelmise majandusaasta eest;
- c) Euroopa Liidu struktuurfondidest ja teistest rahvusvahelistest finantsorganisatsioonidest toetuste ja sihtfinantseerimise taotlemisel tuleb tavaliselt esitada auditeeritud raamatupidamise aastaaruandeid mitme eelmise majandusaasta eest;
- d) äriotsustuste langetamisel välismaised erainvestorid „vana demokraatia riikidest“ pööravad väga suurt tähelepanu nii auditi olemasolule kui ka audiitori aruannete (järeldotsuste) sisule (palju suurem, kui see on tavaks Eesti ettevõtluskeskkonnas) – seda tuleb silmas pidada eelkõige nendel Eesti ettevõtjatel, kes lähi- või kaugtulevikus planeerivad oma äri müüki. (*Ibid.*)

Auditeeritavatel on võimalik seega auditist ka otsest ärilist tulu saada. Suurem kindlus tagab suurema usalduse ja sellega koos ka soodsama ärikeskkonna. Suurenenud kindlus ja usaldus muundub rahaks suhteliselt lihtsalt: vähenevate tehingutasude, krediidi leidmise lihtsuse, madalama intressi, paindlikemate maksetingimuste jms. näol. (*Ibid.*)

Tabel 12 annab ülevaate, kuidas jagunevad kindlustandvad teenused tänaste ülevaatusse ja auditi kohustuse piirmäärade järgi Eestis.

Tabel 12. Kindlustandvate teenuste jagunemine Eestis kehtivate piirmäärade järgi seisuga 2014.aasta

	Ülevaatus	Audit	Kokku	Suhe kogu ettev.	KOKKU KÕIK ETTEV.
Ettev. Arv	2209 tk	3493 tk	5702 tk	4,95%	115128 tk
Käive	2,9 mlrd EUR	31,2 mlrd EUR	34 mlrd EUR	75,30%	45,2 mlrd EUR
Töötajate arv	28719 in	226 962 in	255689 in	62,64%	408 144 in
Varad	2,8 mlrd EUR	31,46 mlrd EUR	34,2 mlrd EUR	68,16%	50,1 mlrd EUR

Allikas: 22, lk 28

Tabelis 12 on näha, et tänaste piirmäärade järgi on ülevaatus kohustuslikud 2209 ettevõtet, auditi kohustuslikud 5702 ettevõtet, mis moodustab suhte kogu ettevõtetesse 4,95%.

Kindlustandavate teenuste jagunemisest Rahandusministeeriumi poolt välja pakutud uute auditi ja ülevaatus piirmäärade järgi annab ülevaate Tabel 13. (22)

Tabel 13. Raamatupidamise aastaaruande koostamise, ülevaatus ja auditi teenuste jagunemine uute piirmäärade järgi

ETTEVÕTETE JAGUNEMINE UUTE PIIRMÄÄRADE JÄRGI					
	Aruanne	Ülevaatus	Audit	Kokku	Suhe kogu ettev.
Ettev.arv	4279 tk	955 tk	2048 tk	7282 tk	6,33%
Käive	3,8 mlrd EUR	2 mlrd EUR	27,2 mlrd EUR	33 mlrd EUR	72,92%
Töötajate arv	43 224 in.	17 268 in.	186 664 in.	247 156 in.	60,56%
Varad	4,1mlrd EUR	2,3 mlrd EUR	28,4 mlrd EUR	34,8 mlrd EUR	69,42%
		Ülevaatus	Audit	Kokku	Suhe kogu ettev.
	Ettev. Arv	955 tk	2048 tk	3003 tk	2,61%
	Käive	2 mlrd EUR	27,2 mlrd EUR	29,2 mlrd EUR	64,49%
	Töötajate arv	17 268 in.	186 664 in.	203 932 in.	49,97%
	Varad	2,3 mlrd EUR	28,4 mlrd EUR	30,7mlrd EUR	61,21%

Allikas: 22, lk 28

Tabelis 13 on eraldi välja toodud kindlustandvate teenuste jagunemine koos raamatupidamise aastaaruande koostamise teenusega eksperdi poolt kui ka ilma antud muudatuse sisseviimiseta.

Tabelis on näha, et arvestuseksperdi poolt koostatava muudatuse sisseviimisel saavad 4179 ettevõtet esitada arvestuseksperdi poolt koostatud aruannet. Ülevaatuse alla langeks 955 ettevõtet ja auditi alla 2048 ettevõtet. Kokku oleks auditeeritavaid ettevõtteid 7282. Käive kokku oleks 33 miljardit eurot, töötajate arv 247 156 töötajat ning varad kokku oleksid 34,8 miljardit eurot.

Muudatust sisseviimata oleks ülevaatuse all samuti 955 ettevõtet ja auditi all 2048 ettevõtet. Kokku oleks auditeeritavaid ettevõtteid 3003. Käive kokku oleks 29,2 miljardit eurot, töötajate arv 203 932 töötajat ning varad kokku oleksid 30,7 miljardit eurot.

2. UURIMUS AUDIITORKONTROLI MÕJUST HALDUSKOORMUSELE JA MAJANDUSLIKULE AKTIIVSUSELE

Peatükk annab ülevaate uurimusest, uuringu käigus saadud tulemustest ning tulemuste põhjal tehtud järeldustest ja ettepanekutest.

2.1. Uurimismetoodika, eesmärk ja valimi kirjeldus

Käesolevas peatükis tutvustatakse töös kasutatud uurimisstrateegiat, kirjeldatakse valimit ja selle koostamise põhimõtteid ning selgitatakse andmete kogumise meetodit.

Sissejuhatuses püstitatud eesmärgi saavutamiseks koostas töö autor veebipõhise küsimustiku (vt Lisa 1). Küsimustik koosnes 12 küsimusest ning vastaja rolli määratlemise osast. Küsimused olid enamasti etteantud vastustega ja kommentaari lisamise võimalusega. Sobiva variandi puudumisel oli võimalik vastajal lisada variant „muu“. Vastaja rolli määratlemine sisaldas vastaja juriidilise vormi määratlemist – täpsemalt kas eraisik (ekspert), katusorganisatsioon, äriühing, riigi või omavalitsuse asutuse institutsioon. Eraisiku (ekspert) puhul palus autor määratleda vastajal oma positsioon organisatsioonis, kus ta hetkel töötab. Lisaks oli küsimus ka selle kohta, millisesse küsimustiku valimisse valitud organisatsiooni vastaja kuulub. Küsimustik viidi läbi veebikeskkonnas Google Drive. Küsimustikule oli aega vastata kuu aega - ajavahemikus 12.09.2014 kuni 12.10.2014.

Küsimustiku valimisse valis autor järgmised organisatsioonid (sidusrühmad), mille moodustasid katuseorganisatsioonid ja nende liikmed ning muud huvitatud isikud:

- 1) Audiitorkogu;
- 2) Eesti Raamatupidajate Kogu;
- 3) Majanduarvestuse Õpetajate Kogu;
- 4) Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda;
- 5) Eesti Kaupmeeste Liit;

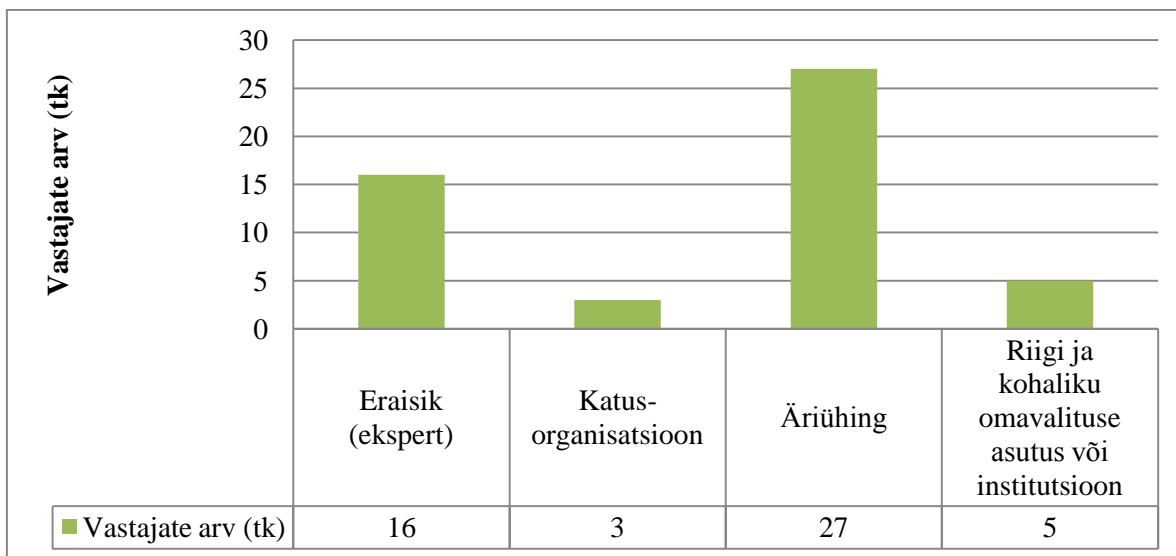
- 6) Eesti Pangaliit;
- 7) Eesti Töoandjate Keskliit;
- 8) Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon;
- 9) Eesti Raamatupidamisetevõtete Liit;
- 10) Raamatupidamise Toimkond;
- 11) Finantsinspeksioon;
- 12) Tallinna Börs;
- 13) Suurettevõtjate Assotsiatsioon;
- 14) Eesti Ametiühingute Keskliit;
- 15) Eesti Kindlustusseltside Liit;
- 16) Eesti Maksu- ja Tolliamet;
- 17) Eesti Linnade Liit;
- 18) Eesti Omavalitsuste Liit;
- 19) Eesti Maksumaksjate Liit;
- 20) Eesti Pank.

Andmeid koguti andmetöötlusprogrammi Excel, kus toimus ka esmaste andmete analüüs, selgitavate jooniste ja tabelite tegemine.

Autori poolt läbi viidud küsimustikule vastas 51 isikut.

Juriidilise vormi järgi järgi vastas küsimustikule 16 eraisikut (ekspert), 3 katusorganisatsiooni, 27 äriühingut ja 5 riigi või kohaliku omavalitsuse asutust või institutsiooni (vt Joonis 1).

Protsentuaalselt jagunesid antud vastajad järgmiselt 31% eraisikud (ekspert), 6% katusorganisatsioon, 53% äriühing ja 10% riigi või kohaliku omavalitsuse asutus või institutsioon.

Joonis 1 . Vastajate jaotumine juriidilise vormi järgi

Allikas: Autori koostatud

Vastaja positsiooni seisukohalt ettevõttes, kus ta hetkel töötab jagunesid vastajad järgnevalt (vt Tabel 14):

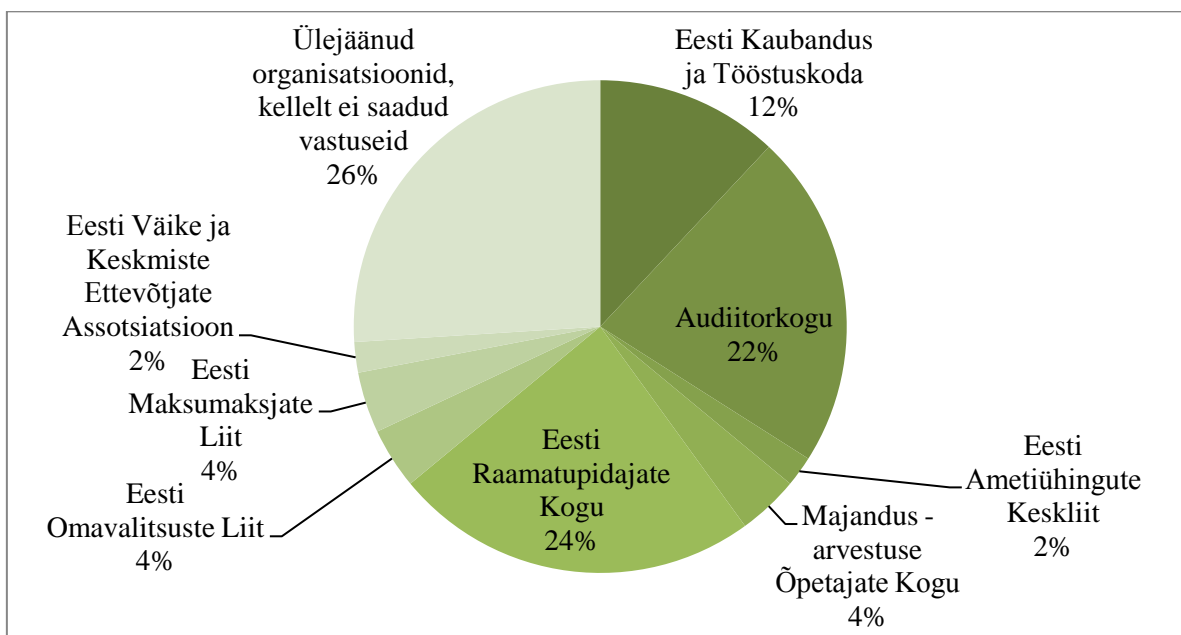
Tabel 14. Vastajate jaotumine positsiooni järgi ettevõttes

Positsioon ettevõttes	Vastajate arv, tk	Osakaal, %
Finantsjuht	16	31
Raamatupidaja	15	29
Vandeaudiitor	13	25
Osanik, aktsionär	7	14
Juhatuse liige	10	20
Muu	3	6

Allikas: Autori koostatud

Kõige enam vastasid finantsjuhid, kes moodustasid 31% vastajatest. Seejärel raamatupidajad, keda oli vastajate seas 29%. Vahepeale jäid vandeaudiitorid 25%-ga, osanik, aktsionär 14%-ga ja juhatuse liige 20% protsendiga. Kõige vähem oli vastajate seas „muu“ valinud isikuid, täpsemalt moodustasid nad 6% vastajatest. Kuna üksi „muu“ valinud isik ei määranud oma positsiooni ettevõttes, siis lõputöö autor ei oska hinnata, millises positsioonis antud vastajad ettevõttes olid (vt Tabel 14).

Viimaseks rolli määratlemise küsimuseks oli enda määratlemine autori poolt valmimisse kuulunud organisatsiooni (vt joonis 2).

Joonis 2. Vastajate jagunemine organisatsiooniti

Allikas: Autori koostatud

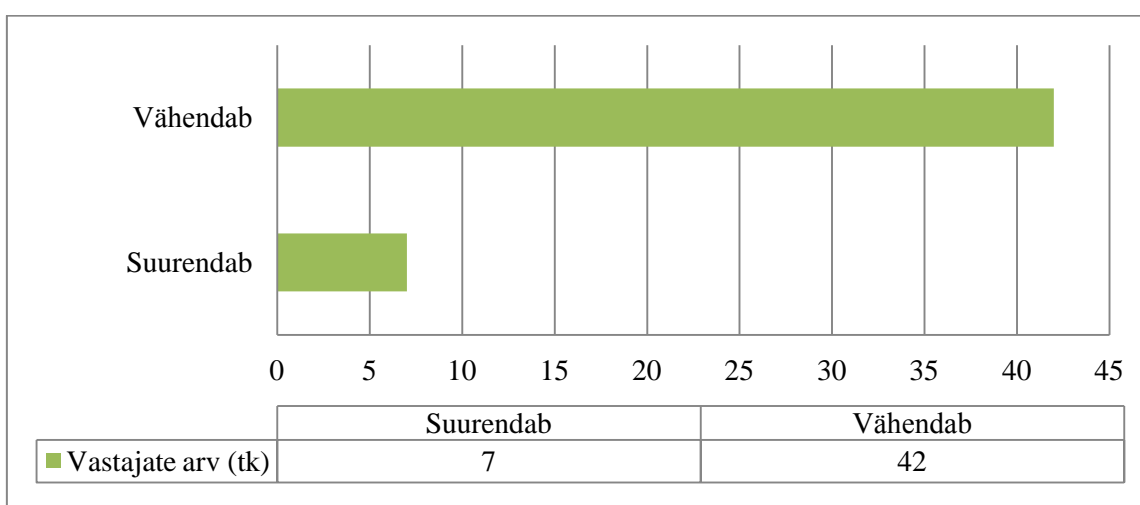
Analüüsid selgus, et kõige enam vastati küsimustikule Eesti Raamatupidajate Kogust, kes moodustasid kogu vastajatest 24% (12 vastajat), järgmisena Audiitorkogu, kes moodustasid 22% (11 vastajat) ning Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, kes moodustasid 12% (6 vastajat) vastajatest. Majandusarvestuse Õpetajate Kogu, Eesti Omavalitsuste Liit ning Eesti Maksumaksjate Liit moodustasid küsimustiku vastajatest 4% - nendest organisatsioonidest oli vastajaid 2 inimest. Vastuseid tuli ka Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonilt ning Eesti Ametiühingute Keskliidult. Nemad moodustasid kogu vastajatest 2% - nendest organisatsioonidest oli vaid üks vastaja. Ülejäänutelt valmimisse valitud organisatsioonidelt vastuseid ei tulnud (vt Joonis 2).

2.2. Tulemuste analüüs

Peatükk annab ülevaate uuringu tulemustest ning olulisematest märkustest, mis uuringu käigus selgusid.

Esimene küsimus, millele töö autor soovis vastust saada, oli hinnang Rahandusministeeriumi poolt välja pakutud ettepanekule muuta auditeerimise ja ülevaatuse kohustuse piirmäärasid. Töö autor soovis saada vastaja-poolset hinnangut, kas Rahandusministeeriumi poolt välja pakutud ettepanek muudab keskpikas perspektiivis (kuni 4 aastat) finantsaruandluse ja audiitorkontrolliga seotud halduskoormuse taset?

Sellele küsimusele vastas 49 inimest. Nendest 16% arvasid, et antud muudatus suurendab halduskoormust, 82% vastanutest aga olid seisukohal, et antud muudatus vähendab halduskoormust (vt Joonis 3).

Joonis 3. Audiitorkontrolli lävendite tõstmise ja selle mõju halduskoormusele

Allikas: Autori koostatud

Antud küsimusele oli vastajatel võimalus lisada ka omapoolne põhjendus. Autor on järgnevalt välja toonud olulisemad märkused, mis antud küsimuses anti:

„Halduskoormus väheneb, kuid sellega kaasneb ka ettevõtluskeskkonna usaldusvääruse ja läbipaistvuse vähenemine.“

„Väheneb, sest paljude ettevõttele on kohustuslik audit ebavajalikuks formaalsuseks.“

„Suurendab sellepärast, et mida kõrgem lävend, seda rohkem oleks usaldusväärust vaja hinnata.“

„Halduskoormus väheneb, kuna auditeeritavate ettevõtete hulk väheneb.“

„Eestis on väga väikesed ettevõtted, nende jaoks halduskoormus väheneb.“

„Kaob tohutute väljatrükkide ja failide produtseerimine auditeerimise alt vabanevatele ettevõtetele. Väiksematel ettevõtetel ei ole vajalik nii põhjalikke dokumente vormistada. Küll aga ei tohiks ettevõtete võtmeisikud loobuda vajalikest aruannetest.“

„Üldine raamatupidamise korralduse tase jääb samaks (raamatupidamise korraldus jääb samaks), aga audiitorile esitavate dokumentide hulk väheneb, seega ka halduskoormus väheneb.“

„Aktiivsed ja arenevad ettevõtted vajavad audiitori hinnangut vaatamata sellele, et seadus seda ei kohusta. Tõenäoliselt tekib täiendav nõudlus audiitori eritööde järele (nt võimalik investor või võlausaldaja kontrollib mõnd konkreetset valdkonda vms).“

„Kindlustunne väheneb, mistõttu audiitori otsusele eelnevalt tuginenud osapooled peavad täiendavaid tegevusi tegema saamaks samaväärset kindlust, mis lävendi alt väljajäävate ettevõtete osas ei ole enam kättesaadav.“

„Suurendab seetõttu, et ettevõtte peab rohkem vaeva nägema, et kindel olla finantsaruandluse õigsuses. Kui kontroll puudub, ei saa ju loota, et küll audiitorid avastavad kui on midagi valesti.“

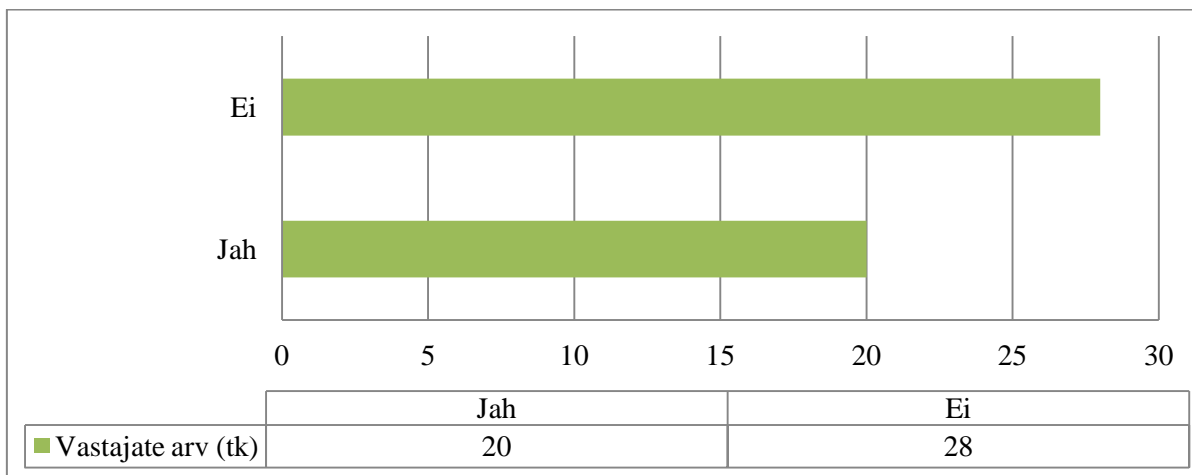
„Lävendi tõstmisel ei ole väiksematel vajalik nii põhjalikke dokumente vormistada. Küll aga ei tohiks ettevõtete võtmeisikud loobuda vajalikest aruannetest.“

Töö autor on seisukohal, et Rahandusministeeriumi poolt välja pakutud ettepanek tõsta auditi ja ülevaatus kohustuse piirmäärasid toob endaga kaasa küll halduskoormuse vähenemise nagu soovitakse, kuid antud muudatus seab kahtluse alla ettevõtluskeskkonna usaldusväärse. Kuna Eestis tegutsevad ettevõtted on enamasti väikeettevõtted, siis antud muudatuse korral jäävad kohustusliku auditi kriteeriumi alla enamasti suureettevõtted. Auditi Direktiivis välja toodud muudatus, kus auditistandardid tuleb kohandada vastavalt üksuse suurusele, ei too Eestile kasu eelnevalt nimetatud põhjustel.

Ka järgnev küsimus oli ajendatud eelmisest küsimusest. Nimelt soovis töö autor järgmise küsimusega teada saada, kas vastajate hinnangul tekitaks audiitorkontrolli lävendite muutmine keskpikas perspektiivis (kuni 4 aastat) kindlustandavate teenuste asemel alternatiivsete protseduuride kaudu lisakulutusi?

Sellele küsimusele vastas 48 inimest. 48-st vastajast 39% arvasid, et antud muudatus toob kaasa lisakulutusi ja 55% vastanutest arvasid, et antud muudatus ei too endaga kaasa lisakulutusi. Sellel küsimusel puudus põhjendamise võimalus (vt Joonis 4).

Joonis 4. Audiitorkontrolli lävendite muutmise mõju kulude suurenemisele

Allikas: Autori koostatud

Töö autor on arvamisel, et muudatus ei too otseselt märkimisväärseid lisakulutusi ettevõttele. Suureneda võivad kulud ettevõtte jaoks kvalifitseeritud tööjõu palkamise näol, kes kontrolliks ettevõtte majandusaasta aruande üle ja kinnitaks, et seal kajastatud andmed on õiged. Kui ettevõttes on juba toimiv ja korralik sisekontrolli süsteem olemas, siis selles osas ettevõttele lisakulusi ei kaasne.

Rahandusministeerium on lisaks auditi ja ülevaatus kohustuse piirmäärade muutmisele plaaninud luua uue teenuse, kus teatud kriteeriumitele vastaval raamatupidamiskohuslasel on võimalik praegusaegse ülevaatusse töövõtu asemel kasutada arvestuseksperdi raamatupidamise aastaaruande koostamise töövõttu. Sellega seoses soovis töö autor saada vastajatelt hinnangut, kas arvestuseksperdi kvalifikatsiooni sisseviimine ning nende teenuste kasutamine aruandluse koostamisel oleks efektiivne instrument halduskoormuse vähendamiseks? Sellele küsimusele oli võimalik vastajatel lisada ka omapoolne põhjendus.

Joonis 5. Arvestusekspertide kvalifikatsiooni sisseviimine ja nende teenuste kasutamise mõju halduskoormusele

Allikas: Autori koostatud

Sellele küsimusele vastas 48 inimest. Nendest 30% ehk 15 vastajat olid (vt Joonis 5) arvamisel, et antud muudatus toob endaga kaasa halduskoormuse vähenemise nagu soovitakse. 51% vastajatest ehk 26 vastajat (vt Joonis 5) olid seisukohal, et antud muudatus ei vähenda halduskoormust ning 14% vastajatest ehk 7 vastajat (vt Joonis 5) valisid vastusevariandiks muu.

Põhilised kommentaarid, mis lisati olid järgmised:

„Aruannete kvaliteet paraneb tarbija jaoks.“

„Üldine halduskoormus ei vähene, luuakse liigendatud süsteem, millega väheneb audiitorite töökoormus ja lisanduvad arvestusekspertid, kelle teenust saab kasutada:“

„Arvestuseksperti teenus oleks veel kallim kui ülevaatus.“

„Ei, kuna tekib vajadus uute ekspertide järele.“

„Eesti oma väiksuse tõttu ei vaja Euroopa standarditele vastavat audiitorkontrolli, meie majandus koosneb väikeettevõttest. Tähelepanuta jäetakse audiitorite poolt tehtavate märkuste reageerimine Äriregistri poolt, mis võimaldab kuritahtlike pankrotte.“

„Efektiivsust kohe ei saavutata, kuid aastate jooksul ehk küll...“

„Tuleb arvestada, et muudatuste tulemusena koormatud ettevõtete arv kokkuvõttes suureneb. Kavandatud aruande koostamise teenus ei ole odavam kui ülevaatus teenus. Muudatuse tulemusena suureneb halduskoormus.“

„Arvestusekspert, kes on väljaspool ettevõtet, peaks väga palju aega võtma, et suure ettevõtte aruanne koostada nii, et see oleks usaldusväärne.“

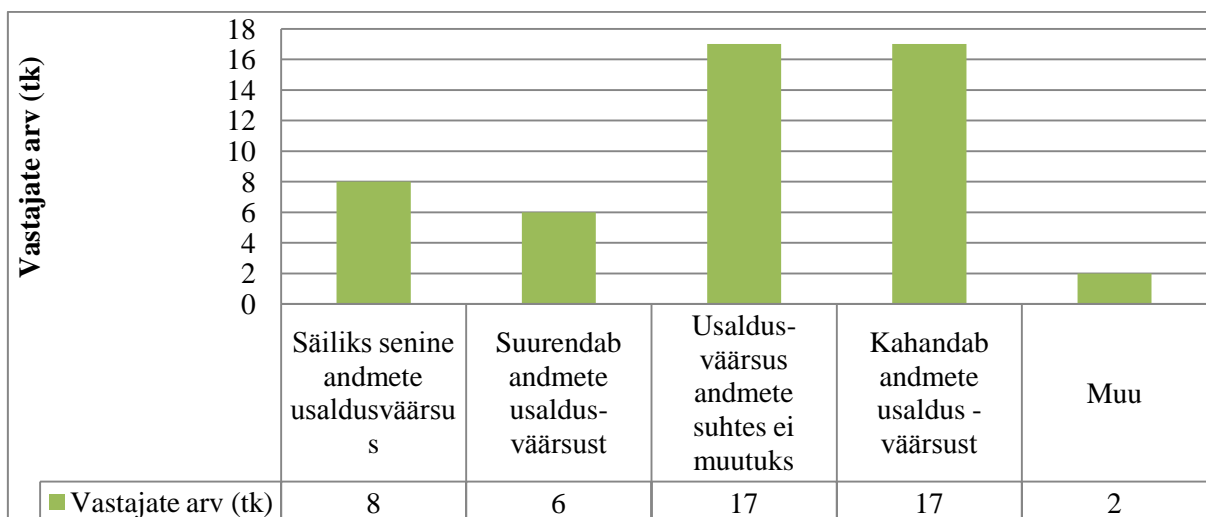
„Kõik oleneb sellest, milliseid nõudeid ja eksameid arvestusekspertidele kehtestatakse. Kui samad, mis audiitoritele, siis halduskoormus firmale ei vähene.“

Töö autor on arvamusel, et antud kvalifikatsiooni sisseviimine ei ole otstarbekas. Autor on samal seisukohal, et Eesti on selleks liiga väike, et audiitoritegevust nii detailselt ära klassifitseerida. See tähendab seda, et arvestuseksperti poolt koostatud aruannet ei kontrolli eraldi veel audiitor, mistõttu peab arvestusekspertil olema väga hea kvalifikatsioon. Vaatamata arvestuseksperti teenuse sisseviimisele peab Eesti igal juhul töötama rahvusvaheliste auditeerimisstandardite (ISA-de) alusel.

Antud kontekstis ei ole väga suurt erinevust asjaolul, kas ettevõtte maksab aruande koostajale või kontrollijale – mõlemal juhul on ka keegi ettevõttest, kes asju teab, hõivatud. Seega halduskoormus ei väheneks.

Lisaks, kui arvestusekspert hakkaks läbi viima nii-öelda auditiprotseduure lihtsamal kujul, siis olulist erinevust halduskoormuses pole. Eetikakoodeks ja sõltumatuse nõue peaksid siinkohal jääma kehtivaks. Arvestusala ekspertide kvalifikatsiooni sisseviimine aitaks küll hoida aruannete taseme ühtlust, kuid sellele on juba suuresti kaasa aidanud majanduaasta aruande taksonoomia.

Neljas küsimus oli ajendatud eelmises küsimuses käsitletud Rahandusministeeriumi poolsest muudatusest. Nimelt soovis töö autor saada vastajate arvamust selle kohta, kas arvestuseksperti raamatupidamise aastaaruande koostamise töövõtt säilitaks või looks juurde aruande andmete usaldusväärset. Antud küsimusel puudus põhjendamise võimalus.

Joonis 6. Arvestusekspertide poolt koostatud aruande mõju andmete usaldusväärsusele

Allikas: Autori koostatud

Sellele küsimusele vastas 50 inimest, nendest 8 (vt Joonis 6) ehk 16% vastajatest olid seisukohal, et andmete senine usaldusväärsus säiliks. 6 vastajat (vt Joonis 6) ehk 12% vastajatest aga arvasid, et arvestusekspertide poolt koostatud aruande puhul andmete suhtes usaldusväärsus suureneb. Kõige enam vastuseid said vastusevariantid „usaldusväärsus andmete suhtes ei muutuks“ ja „kahandab andmete usaldusväärsust“. Nimelt antud vastuseid valisid võrdselt 17 vastajat (vt Joonis 6) ehk 33% vastajatest. Kõige vähem valiti vastusevarianti „muu“. Seda valis vaid 2 vastajat (vt Joonis 6) ehk 4% vastajatest.

Autor arvab samuti, et usaldusväärsus andmete suhtes ei muutuks. Arvestusekspert, kes aruande koostab, on pädev omaala spetsialist. Ei tekiks kahtlust, et aruanne oleks nüüd vähem usaldusväärsem, kui seda on koostanud juhatus. Samas ei anna arvestuseksperti poolt koostatud aruanne rohkem kindlust, nagu seda annab väline audit või ülevaatus. Küsimärgi alla võib sattuda ka sõltumatus põhimõtte tagamine.

Viies uuringu küsimus oli ilma vastusevariantideta, vabas vormis vastus. Autor soovis saada vastust küsimusele, milliseid võimalusi näevad vastajad veel peale Rahandusministeeriumi poolt välja pakutud variandi halduskoormuse vähendamiseks või majandusliku aktiivsuse suurendamiseks?

Põhilised kommentaarid, mis lisati, olid järgmised:

„Halduskoormuse vähendamiseks peaks kõiki Rahandusministeeriumi ning riiklike asutuste poolt nõutavaid aruandeid olema võimalik koostada programmides ja neid peab olema võimalik

üle kanda riigi infosüsteemidesse. Majandusliku aktiivsuse suurendamiseks tuleb jõuda ettevõtlike inimesteni, kes ettevõtlusega tegelevad (omanikud, tegevmeeskond, juhatus) ning panustada nende teadlikkuse tõstmiseni. Abiks on kindlasti koolitused. Samuti tõstab majanduslikku aktiivsuse näitajat ka see kui kaovad ümbrikus ja deklareerimata käest-kätte ostumüügid-palgad.“

„Probleem on tegelikult ettevõtjates, kes ei oska hinnata raamatupidamis olulisust.“

„Auditi kohustuslikkuse piirmäärasid ja muid tingimusi (näiteks kohustus kõigile AS-idele) võiks muuta, ülevaatus rohkem rakendada.“

„Tuleb tõsta raamatupidajate taset“

„Vabatahtlik auditeerimine ja ülevaatus.“

„Ettevõtjate enda huvi, et ettevõtte tulemused oleksid korrektsed.“

„Majandusaasta aruande, Maksu- ja Tolliametile esitavate deklaratsiooni andmete integreerimine statistika aruandlusesse.“

Autor on seisukohal, et kindlasti ei tohiks ära kaotada nii-öelda kolmanda osapoole (audiitori) ülevaatus, vastasel korral võivad ettevõtjad muutuda liiga vastutustundetuks aruandes kajastatavate andmete suhtes. Lisaks oleks kasuks ettevõtjate pidev koolitamine ja infoga kursis hoidmine. Tänapäeval on igapäeval võimalus hakata ettevõtjaks, isegi kui tal puuduvad kogemused ja laialdased teadmised ettevõtlusest. Seega, et majanduses kõik hästi toimiks, peavad need ettevõtjad olema kindlasti kursis seadustega, raamatupidamise algtõdedega ning tegutsema läbipaistvalt ja ausalt.

Töö autor on täielikult vabatahtliku auditeerimise või ülevaatus kohustuse vastu. Sellega kaasneks täielik ettevõtluskeskkonna usaldusväärse langus. Ettevõtteid tuleb pidevalt kontrollida vaatamata sellele, kas nad hakkavad investeerima, kapitali kaasama või osalevad riigihangetes, mille korral on audiitorkontrolli alati vajalik. Teadmine kontrolli olemasolust distsiplineerib ettevõtjaid olema hoolikas oma finantsandmete suhtes ning paneb neid rohkem huvi tundma raamatupidamisinformatsiooni õigsuse vastu.

Kuues küsimus käsitles audiitorkontrolli ja ettevõtluskeskkonna majanduslikku usaldusväärse omavahelist seost. Nimelt soovid autor saada vastust küsimusele, kas auditi kohustuslikkus toob

endaga kaasa riigi ettevõtluskeskkonna majandusliku usaldusväarsuse? Seda küsimust oli võimalik ka kommenteerida.

67% vastajatest ehk 34 vastajat olid veendumusel, et auditi kohustuslikkus aitab kaasa majanduslikule usaldusväarsusele. 11 vastajat ehk 22% vastanutest vastasid eitavalt ning 6 vastajat ehk 12% ei oska öelda, kas auditi kohustuslikkus aitab kaasa ettevõtluskeskkonna majanduslikule usaldusväarsusele või mitte.

Põhjendustesse oli lisatud järgmised asjakohased kommentaarid:

„Nii investorid kui ka muud aastaaruande info tarbijad usaldavad rohkem andmeid, mis on auditeeritud.“

„Kontrolli olemasolu tekitab tunde, et ei tohi midagi valesti teha.“

„Kõik ettevõtted ei ole ausad, vahel on ka teadmatuses tingitud vigu – audiitorkontroll annab kindluse.“

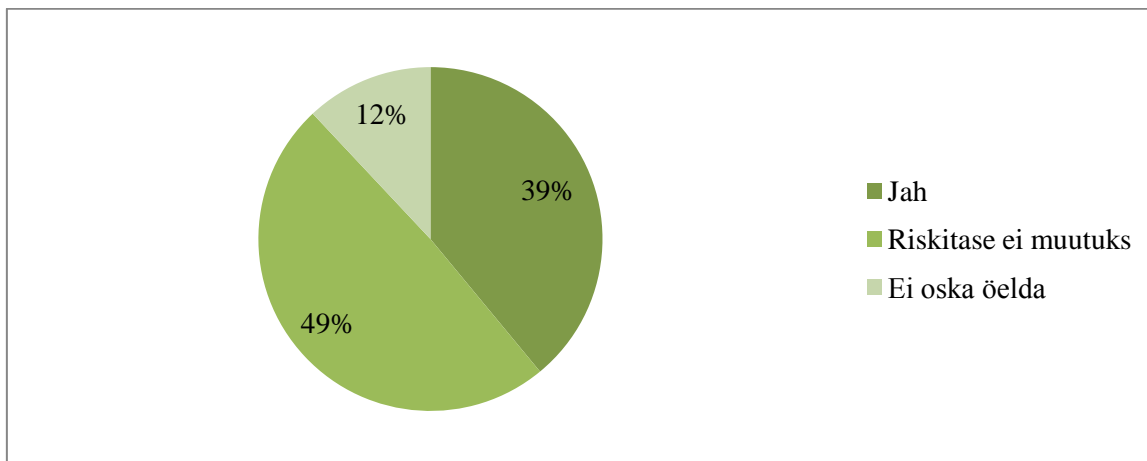
„Auditi käigus kontrollitakse ka maksuarvestust, mis toimib nii ennetava meetmena kui ka audiitor on nõustaja kuidas probeemide ilmnmisel võiks asju lahendada.“

„Ettevõtluses on palju oskamatuid ja ka pahatahtlikke. Kaoks nende üle kontroll.“

„Audiitorkontroll on kindlustandev teenus. Avastamisrisk on alati olemas. Auditeeritud aruannete puhul nii ettevõtjal kui riigil suureneb kindlustunne aruandluse õigsuses. Audit on väga oluline ka potentsiaalsete investorite kindlustunde tõstmiseks.“

Autor on seisukohal, et audiitor peab oma töös lähtuma erinevatest auditeerimisstandarditest, olema sõltumatu, usaldusväärne, objektiivne, järgima eetikakoodeksit, tundma erinevaid seadusi, sh maksuseadusi. Kõik see annab aluse, et otsus, mis väljastatakse, näitab ettevõtte tegevuse tagamaid. Kui otsus on märkusteta, võib riik seda ettevõtet ja seal kehtestatud kontrolle usaldada. Märkustega aruannetele kahjuks tänapäeval sellist tähelepanu, mida võiks loota, ei pöörata. Siinkohal peaks riik olema valvas, sest nendes ettevõtetes on midagi olulist korrast ära – aruandes on erinevad olulised vead või väärkajastamised või ei järgita raamatupidamiseseaduses toodud muudatusi või muid seadusi.

Töö autor soovis saada hinnagut ka selle kohta, kas auditi kohustuse puudumisel tekiks rohkem riske pettuste näol? See puudutab neid ettevõtteid, kes jäävad auditi kohustuse lävendi kriteeriumitest välja ning on vaid ülevaatus kohustuslikud. Kuna ülevaatus ei ole nii põhjalik kui audit, siis võib juhtuda, et audiitoril jäävad mõned riskid märkamata.

Joonis 7. Kas auditi kohustuse puudumisel tekiks rohkem riske pettuste näol?

Allikas: Autori koostatud

49% vastajatest (vt Joonis 7) ehk 25 vastajat arvasid, et riskitase ei muutuks. 39% (vt Joonis 7) ehk 20 vastajat olid aga seisukohal, et riskitase muutub ning 12% vastajatest (vt Joonis 7) ehk (6 vastajat) valisid vastusevariandi „ei oska öelda“.

Ka sellele küsimusele oli vastajatel võimalus lisada omapoolne kommentaar. Põhilised ja asjakohased kommentaarid olid järgmised:

„Ülevaatus on üle vaatamine, ei teostata kontrole. Kindlasti annab ülevaatus teenus madalama usalduväärsuse.“

„Üldjoontes saab ka ülevaatusel anda õiglane hinnang.“

„Ülevaatus ei ole küll nii põhjalik, aga teadmine selle olemasolust ehk disiplineerib ettevõtteid. Muidugi peaks riik tagama, et arvepidamine ja maksekorraldus oleks stabiilsem ja lihtne ning arusaadav enamikele, sest mida seagsem ja keerulisem, seda rohkem erinevaid arusaamu ja pettuse võimalusi.“

„Ohutaju kaob.“

„Kui ülevaatus kohustus säilib või auditi arvel laieneb, ei ole ohtu riskitaseme tõusuks.“

„Kes pettusega tegelevad, nemad tegelevad sellega edasi – see on kaduv väike osa, mida audiitorid suudavad avastada ja tavaliselt ei avastatagi.“

„Ülevaatuse riskihindamine erineb auditi riskihindamisest, seega on pettuste oht (hinnanguliselt) kõrgem.“

Töö autori arvates on auditi ja ülevaatuse vahel on erinevus eeskätt standardites, meetodikas, riskihindamises ja töö põhimõtetes osas. Kuigi esialgne riskihinnang auditi ja ülevaatuses ei erine, siis tõendusmaterjalide hulk on selgelt erinev ja seetõttu ka hilisem kindlus aruande õigsuses (riskihinnagu asjakohaseks jäämise osas).

Kindlasti annab ülevaatus rohkem usaldusväärust selle aruande suhtes, mida ei ole auditeeritud. Samuti on autor seisukohal, et pettuste avastamise tõenäosus, mida audiitor ülevaatuse käigus võib avastada, on üsna väike.

Kui ettevõtte on olnud varem audiitorkontrolli kohustuslik ja nüüd rakendub talle ülevaatuse kohustus, siis riskitase ei muutu. Riskitase ei sõltu töövõtu liigist, vaid ettevõttest. Kui aga varem pole ettevõttel auditit olnud, siis sõltub see suuresti ettevõtte tegevusvaldkonnast, juhtimistavast, sisekontrolli tasemest ja lõpuks raamatupidaja kvalifikatsioonist.

On üsna suureks võimaluseks, et riskitase suureneb ettevõtetes, kes on nüüd vaid ülevaatuse kohustuslikud. Autor soovis välja selgitada küsimusega „Milliseid riske näete auditi lävendite tõstmise näol nendel ettevõtetel, kes jäävad auditi lävendite kriteeriumitest välja?“, riske, mis võivad antud gruppi kuuluvatel ettevõtetel tekkida.

Tabel 15. Vastused küsimusele „Milliseid riske näete auditi lävendite tõstmise näol nendel ettevõtetel, kes jäävad auditi lävendite kriteeriumitest välja?“

Riskid	Vastajate arv, tk	Vastajate arv, %
Maksuriskid	19	37
Riskid seoses kulude ja tulude valesti kajastamisega	23	45
Andmete kajastamine valedel kontodel	12	24
Varade väärtuse valesti kajastamine	27	53
Kohustuste valesti kajastamine	20	39

Tabel 15. järg

Omakapitali valesti kajastamine	18	35
Muu	14	27

Allikas: Autori koostatud

See küsimus võimaldas vastajatel valida rohkem kui ühe vastusevariandi. Kõige suuremaks väärkajastamiseks, mis võib muudatusega kaasneda peeti varade väärtuse valesti kajastamist. Seda arvasid 53% vastajatest (vt Tabel 15). Kõige väiksemaks riskiks aga peeti andmete kajastamist valedel kontodel. Seda pakkus vastusevariandiks 24% vastajatest.

Riskid seoses kulude ja tulude valesti kajastamisega ja kohustuste valesti kajastamisega valisid vastusevariandiks 45% ja 39% vastajatest (vt Tabel 15).

Maksuriskid ja omakapitali valesti kajastamist valisid vastusevariantideks vastavalt 37% ja 35% vastajatest (vt Tabel 15).

„Muu“ vastusevariandi valisid 27% vastajatest ehk 14 vastajat (vt Tabel 15).

Kokkuvõtvalt saab öelda, et ülevaatus kui ka auditi kohustuse olemasolul või puudumisel on väärkajastamiste ja pettuste tekke oht olemas. Kindlasti ei hoia vaid ülevaatus kohustus või auditi kohustus 100% riskide teket ära.

Järgnev küsimus puudutas audiitorkontrolli seost majandusliku aktiivsusega. Nimelt soovis autor anda hinnagu küsimusele „Kas audiitorkontroll on käsitletav majanduslikku aktiivsust suurendava instrumendina?“. Küsimust oli võimalik vastajatel ka kommenteerida ja põhjendada.

Sellele küsimusele vastas 50 inimest. Nendest 29% (15 vastajat) pidasid audiitorkontrolli majanduslikku aktiivsust suurendavaks instrumendiks. 49% (25 vastajat) ei pea audiitorkontrolli majanduslikku aktiivsust suurendavaks instrumendiks ning 20% vastajatest (10 vastajat) valisid vastusevariandiks „ei oska öelda“.

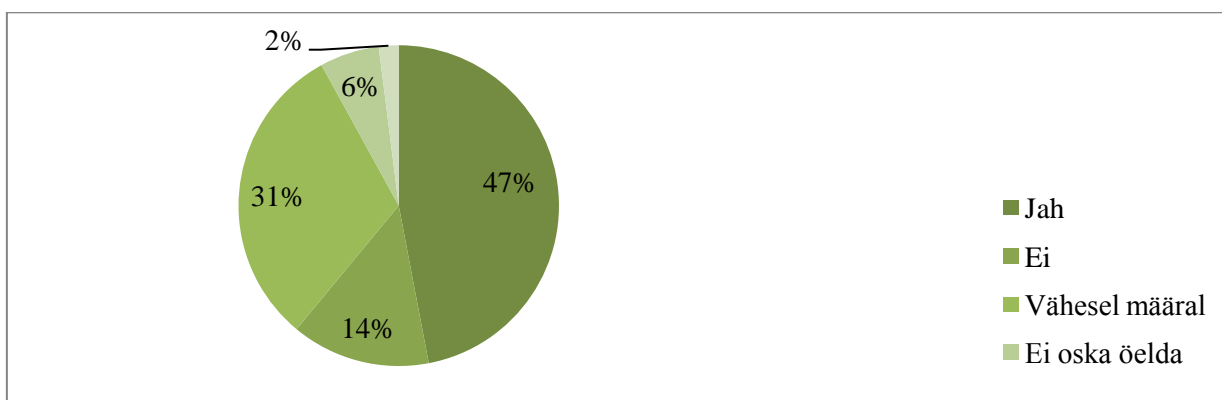
Põhilisteks kommentaarideks olid arvamused, et audiitorkontrollil ja majanduslikul aktiivsusel puudub omavaheline seos ning ainult audiitorkontrolli pärast ei jäta keegi oma tulemusi kajastamata.

Ka töö autor ei näe sellel väitel alust. Audiitorkontroll üksi ei muuda majanduslikku aktiivsust. Audiitorkontroll on siiski suures osas majandusarvestuse õigsuse ja objektiivsuse kontroll.

Annab infot juhtkonnale ja omanikele ettevõtte tegevuse muudatuste suundade suhtes. Majanduslik aktiivsus sõltub enamasti pakkumisest ja nõudlusest.

Audiitorkontroll võimaldab investoritel otsuseid teha ja oma raha paigutada, et ettevõtteid arendada. Partneri jaoks muutub ettevõtte, keda on auditeeritud usaldusväärsemaks, kuna eeldatavasti on ettevõtte kohta võimalik saada usaldusväärseid andmeid. Ka investorid soovivad paigutada oma raha ettevõtetesse, mille jätkusuutlikkuses ja kasvus nad ei kahtle.

Audiitori poolt tehtud märkused majandusaasta aruande kohta on väga olulise tähtsusega ettevõtte edasise tegutsemise osas. Olulised ja märkimisväärsed märkused audiitori poolt võivad takistada ettevõtetel saada edaspidi laenu pangast. Sellepärast soovis autor saada hinnangut selle kohta, kas audiitori aruandes tehtud märkused mõjutavad või peaksid mõjutama ettevõtte juurdepääsu kapitalile (näiteks laenuandmine)?

Joonis 8. Vastuste jaotumine küsimusele „Kas auditi raames tehtud märkused mõjutavad või peaksid mõjutama ettevõtte juurdepääsu kapitalile?“

Allikas: Autori koostatud

Sellele küsimusele vastas 50 inimest. Kõige enam pakuti vastusevariandiks, et auditi raames tehtud märkused peaksid mõjutama ettevõtte juurdepääsu kapitalile. Nimelt vastasid jaatavalt 47% vastanutest (24 vastajat). Järgmisena pakuti vastusevariandiks „vähesel määral“, antud vastusevarianti valisid 31% vastajatest (16 vastajat). „Ei“ valis vastuseks 14% vastajatest (7 vastajat) ning „ei oska öelda“ 6% vastajatest (3 vastajat). Üks vastaja 51-st vastajast jättis vastuse vastamata (vt Joonis 8).

Küsimus sisaldas ka põhjendamise ja kommenteerimise võimalust. Kommentaarid, mis autor pidas oluliseks välja tuua, olid järgmised:

„Märkus on enamikele vaid teadmiseks võtmiseks.“

„Väga erinevaid märkusi on mida audiitor võib teha, kui see puudutab maksevõimet või tegevuse jätkuvust, siis krediitiasutus kindlasti sellisele ettevõttele laenu ei anna. Märkused, millel ei ole otsesest mõju ettevõtte maksevõimele, määravad olla ei saa.“

„Kui on kasumiaruandes kahjum, ei saa ise laenu anda ega laenu võtta.“

„Audiitorkontrolli märkused peavad ettevõtte juhtkonda ja omanikke suunama majandusarvestuse parandamisele ja ettevõtte kasumlikkuse parandamisele.“

„Audit ei ole karistuse mehhanism, audit on auditeeritava toetuseks, et tagada auditeeritava parem jätkusuutlikkus.“

„Alati kontrollitakse ettevõtte tausta ja see on oluline tegur.“

„Kui avalikkuselt kaasatakse kapitali, siis kindlasti.“

„Märkust ei kirjutata kergekäeliselt, märkuses on toodud põhjus, mille eest see on. Seega laenuandja võtab seda väga tõsiselt.“

„Laenuandjal peaks olema võimalik nendega tutvuda.“

Töö autor arvab, et laenuandja tõenäoliselt arvestab ühe sisendina audiitori aruandes toodut. Kuid laenu andmise otsuse puhul ei ole see komponent määrav. Audiitori aruandes toodud märkused võivad olla väga erineva sisu ja kaaluga, lisaks annab audiitori hinnang laenuandjale indikatsioone ettevõtte seisust.

Eelviimaseks küsimuseks oli „Kas peaks olema veel valdkondi, mis võiksid olla kaetud kohustusliku audiitorkontrolliga?“. See vastus eeldas vastajapoolset vabas vormist vastamist.

Põhiliselt oldi arvamusel, et kindlasti ei peaks tekitama Eestis juurde valdkondi, mis peaksid olema kaetud kohustusliku audiitorkontrolliga. See kasvataks bürokraatiat.

Autor toob välja mõningad tähelepanu vääriavad kommentaarid:

„Riigihangetel osalemise eelduseks võiks teatud hanke summast olla nõutav, et hankes osaleja viimane majandusaasta aruanne peaks olema auditeeritud.“

„Ettevõtja finantsosakond peab olema kompetente, pigem tuleb neid suunata koolitusele, täiendõppele jms. Auditeerimine, mis toimub pelgalt vaid riski põhjal, ei taga sugugi teistes (mitte riski alla kuulavas) valdkonnas õiguskäitlust, neile, keda ei soovi või üritavad mitte täita.“

„Lepingud tööde teostamiseks ja nende täitmine.“

„Valuutavahetus, finantsteenuste osutajad – väikelaenud, hoiu-laenuühistud jms.“

„Kohustuslik lisakontroll peaks tegelikult olema ka väikeettevõtjatel.“

„Põhjalik audit on juba põhjalik, aga varad võiksid olla terava vaatluse all.“

„Juhtkonna tegutsemine vastavalt põhikirjale.“

Töö autor on arvamisel, et kindlasti ei peaks juurde looma valdkondi, mis võiksid olla kaetud kohustusliku audiitorkontrolliga. Audiitorite töömaht on niigi küllalt suur, see kavatakse veelgi seda. Veelgi suurema töömahu juures ei suudaks üksi audiitor süveneda asjadesse väga detailselt, seega oleks see lihtsalt audiitorite ja ettevõtete halduskoormuse suurendamine.

Viimane küsimus puudutas audiitorkontrolli kasutegurit vastavalt auditeeritava üksuse suurusele. Vastajatel oli võimalus lisada ka omapoolne kommentaar.

Vastajate arvamused jagunesid järgnevalt:

Joonis 9. Vastajate jagunemine küsimusele „Kas audiitorkontrolli kasutegur oleneb ettevõtte suurusest?“

Allikas: Autori koostatud

Joonisest 9 selgub, et sellele küsimusele vastas 50 inimest. Nendest 18 (35% vastanutest) pidasid audiitorkontrolli kasutegurit suuremaks suurettevõtetes. 22 vastajat (43% vastajatest) arvasid, et auditeeritava üksuse suurus ei olene audiitorkontrolli kasuteguri suurus. 10 vastajat (20% vastajatest) ei osanud selle kohta omapoolset hinnangut anda.

Autor andis hinnangu andmiseks võimaluse vastajatel ka oma vastust põhjendada. Põhilised ja olulisemad põhjendused olid järgmised:

„Jah, kuna suures ettevõttes on palju tehinguid, eksimise võimalus seega suurem – summad suuremad, kui väiksemas ettevõttes.“

„Kindlasti. Kui ettevõtte, mille bilansis on vaid üks kinnisvara või aktsiad ning seetõttu peab läbima audiitorkontrolli, siis selle tulemuslikkus ei ole ettevõttele nii suur, kui tootmisettevõtte, kus on näiteks 100 töölisi.“

„Kontrollide vajalikkus ning nende toimimine on sellisel juhul tunduvalt olulisem. Audiitori tagasiside sõltumatu hindajana on ettevõtte juhile märgutuli, kas kontrollid toimivad või peab midagi muutma.“

„Kindlasti on suurtel ettevõtetel suuremad riskid, aga üldjuhul on seal ka suurema ja tugevam raamatupidamisega tegelev seltskond.“

„Kindlasti mitte, ka väiksele firmal võib olla suur käive, aga bilansi maht on väike. AS-il võib olla aga väike käive aga bilansimaht suur.“

„Audiitorkontrolli tulemus ei sõltu sellest, kui suured on numbrid aastaaruandes.“

„Audit sisaldab hulga protseduure, mis väiksematele ettevõtetele pole vajalikud.“

„Müügiprotsessi audit annab suurema kasuteguri siis, kui tegemist terve osakonnaga ja mitme protseduuriga. Mitte siis, kui ettevõttes raamatupidaja teeb ühe suure müügiarve kuus ja tänu sellele on ettevõtte käibe poolest auditi kohustuslane.“

„Võib mingil määral olla. Võib ära hoida ettevõtte langemise riskide piirile pankrotini. Suure ettevõtte lõppemine võib mõjuda negatiivselt tööturule.“

„Väikefirmas on protseduure vähem ja ettevõtlus läbipaistvam.“

Autori arvates audiitorkontrolli kasutegur on suurem suurettevõtetes. On üsna loogiline, et mida suurem on ettevõtte, seda rohkem on tehinguid, varasid, kohustusi jne ning see toob endaga kaasa vajaduse ettevõtteväliseks auditeerimiseks. Eelkõige on siiski oluline ettevõtte finantsjuhi/raamatupidaja pädevus oma töös. Lisaks on suures ettevõttes alati suurem võimalus teha vigu, suured ettevõtted on palju rohkem reglementeeritud, on olemas kindlad protseduurid ja korrad ja tihti ka kompetentsemad tegijad. Kuid see ei tähenda, et väikeettevõtetel ei peaks audiitorkontrolli kohustuslikkust olema.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Töö autor võtab järgnevas peatükis kokku lõputöös läbi viidud uuringu tulemused ja tähelepanekud.

Kokkuvõtvalt võib läbiviidud uuringu tulemustest tõdeda järgmist.

1. Audiitorkontroll on halduskoormuse allikaks pigem väikeettevõtetele. Väikeettevõtjate halduskoormuse vähendamise üheks võimaluseks näeb Rahandusministeerium auditi ja ülevaatuse kohustuse lävendite tõstmist. Uuringust selgus, et antud muudatus toob endaga kaasa küll halduskoormuse vähenemise, kuna auditeeritavate hulk väheneb, kuid samas väheneb ka ettevõtluskeskkonna usaldusväärsus ja läbipaistvus.

Ettepanek: Ettevõtluskeskkonna senise usaldusväärse tagamiseks ei tasuks auditi ja ülevaatuse kohustuse lävendeid liiga kõrgeks tõsta, kuna Eestil on juba hetkel naaberriikidest kõrgemad ländid. Võib-olla peaks Eesti riik kaaluma ülevaatuse senisest rohkemat rakendamist. Antud soovitus selgus ka uuringu tulemusena.

2. Audiitorkontroll on ühiskonna seisukohalt väga vajalik, kuna aktiivsed ja arenevad ettevõtted vajavad audiitori hinnangut vaatamata sellele, et seadus seda ei kohusta.

Järeldus: Eesti riik ei tohiks kindlasti ära kaotada audiitorkontrolli kohustuslikkust. Ilmselt see ei oleks ka võimalik juba Euroopa Liidu reeglite poolt tulenevalt. Lisaks tekitab (audiitor)kontrolli olemasolu ettevõtjates tunde, et aruandluses ei tohi esitada valeandmeid ning lisaks usaldavad investorid ja muud aastaaruande info tarbijad rohkem

neid andmeid, mis on auditeeritud. Audiitorkontroll annab kindluse. Audiitorkontrolli puudumisel kaoks kontroll oskamatute ja pahatahtlike isikute üle ettevõtluses.

3. Auditi ja ülevaatuselävendite tõstmise muudatus ei too vastajate hinnangul kaasa keskpikas perspektiivis (kuni 4.aastat) lisakulutusi. Seega antud muudatusega kaasneks enamasti ettevõtluskeskkonna usaldusvääruse ja läbipaistvuse langus ning suurt rahalist kulutust ettevõtjatele see kaasa ei tooks.
4. Rahandusministeeriumi poolt kavandatav muudatus luua arvestusekspertide poolt aruande koostamise teenus ei too endaga kaasa halduskoormuse vähenemist, kuna tekib vajadus uute ekspertide järgi.

Järeldus: Eesti ei vaja oma väiksuse tõttu nii detailselt klassifitseeritud audiitorkontrolli, kuna Eesti majanduses on põhiliselt väikeettevõtted ning Eesti peab igal juhul töötama rahvusvaheliste auditeerimisstandardite (ISA-de) alusel. Seega antud muudatus ei ole mõttekas. Luuakse lihtsalt väga klassifitseeritud süsteem, mis ei pruugi olla kõigile arusaadav.

5. Arvestusekspertide poolt koostatud aruande teenuse sisseviimine võib kaasa tuua, kuid ei pruugi, andmete usaldusvääruse kahanemise.

Järeldus: Muudatusega ei tohiks kaasned a andmete usaldusvääruse langust. Usaldusväärsus andmete suhtes peaks jääma kas samaks või suurenema. Kui muudatusega ei kaasne märkimisväärsed positiivsed tulemusi (halduskoormuse langus, andmete usaldusvääruse tõus, aruannete kvaliteedi paranemine) siis ei ole antud muudatuse sisseviimine mõttekas otsus.

6. Halduskoormuse vähendamiseks tuleks rohkem ettevõtjaid harida ja koolitada raamatupidamise alal, tuleks teha rohkem koolitusi, mis räägivad ettevõtlusest ja ettevõtjaks olemisest. Ettevõtjad peaksid ise rohkem huvituma sellest, et nende ettevõtte finantstulemused oleksid õiged. Tuleks tõsta raamatupidajate professionaalset taset.

7. Ülevaatuse senisest rohkem rakendamine ei tooks endaga kaasa riske pettuste näol. Uuringust selgus, et pettuste osas riskitase ei muutuks. Ülevaatus ei ole küll nii põhjalik kui audit, kuid üldjoontes saab ka ülevaatuse käigus õiglase hinnangu ettevõtte kohta. Teadmine ülevaatuse kohustusest ehk distsiplineerib ettevõtteid rohkem tähelepanu pöörama oma finantsandmete õigsusele. Kuid inimene, kes on varasemalt pettusega tegeleenud, tegeleb või leiab võimaluse sellega tegeleda ka edaspidi, olenemata sellest, kas tema ettevõtte on auditi või ülevaatuse kohustuslik.
8. Põhilisteks riskideks, mis ülevaatuse senisest rohkemal rakendamisel kaasneksid, oleksid vastajate hinnangul varade väärtuse valesti kajastamine, kohustuste valesti kajastamine ning riskid seoses kulude ja tulude valesti kajastamisega.

Ettepanek: Üldiselt ei tohiks ülevaatuse suurem rakendamine endaga kaasa tuua suurema väärkajastamise riski. Erinevad riskid jäävad ikkagi alles vaatama sellele, et kas on tegemist põhjaliku auditi või ülevaatusega. Ülevaatus ei ole nii põhjalik, mille tulemusena auditi valimisse ei pruugi sattuda just pettustega seotud dokumendid, samas avastamisrisk jääb alati. Audit on aga töövõtt, mille käigus audiitori üheks ülesandeks on avastamisrisiki minimeerimine.

9. Audiitorkontrollil ja majanduslikul aktiivusel puudub omavaheline seos ning ainult audiitorkontrolli pärast ei jäta keegi oma tegelikke tulemusi kajastamata. Majanduslikku aktiivsust reguleerib pakkumise ja nõudluse vahekord. Uurimuse käigus ei selgunud ka, et audit oleks majanduslikku aktiivsust pärssivaks teguriks.
10. Auditi käigus tehtud märkused on väga oluliseks teguriks kapitali kaasamisel. Alati kontrollitakse ettevõtte tausta ja see on oluline tegur, kuna audiitor ei tee märkusi kergekäeliselt. Kui märkus on tehtud, siis on ka selgitus, mille pärast märkus tehti. Seega laenuandjad võtavad auditi käigus tehtuid märkusi väga tõsiselt. Tehtud märkused peavad ettevõtte juhtkonda ja omanikke suunama majandusarvestuse paranamisele ja ettevõtte kasumlikkuse parandamisele. Märkus audiitori aruandes ei ole auditeeritava karistusmehhanismiks, vaid selleks, et tagada auditeeritava parem jätkusuutlikkus.

11. Uuringust selgus, et audiitorkontrolliga võiksid olla kaetud järgmised valdkonnad: näiteks riigihangetes osalemise üheks eelduseks võiks olla teatud summast kõrgema hanke puhul nõutav audiitorkontroll. See tähendab, et hankes osaleja viimane majandusaasta aruanne peaks olema auditeeritud. Lisaks tuleks rohkem kontrollida valuutavahetus- ja finantsteenuse osutajate – väikelaenude pakkujate, hoiu-laenuühistute tegevust. Teravama vaatluse all võiksid olla ka varad ning juhtkonna tegutsemine vastavalt põhikirjale. Ka väikeettevõtjaid peaks pidevalt nii-öelda kolmas silm jälgima.

Näide uuest valdkonnast, mis on audiitorkontrolliga kaetud: 2014.a rakendus pakendiseaduse ja pakendiaktsiisiseaduse muudatusega täiendav audiitorteenus. Seaduse muudatuse kohaselt peavad pakendiregistrisse esitavad andmed olema vandeaudiitori poolt kontrollitud. Audiitorkontrolli eesmärk on anda hinnang kalendriaasta jooksul pakendiregistrisse esitatud andmete õigsuse kohta.

Ettepanek: Bürokratia vähendamiseks ei ole otstarbekas luua juurde veel valdkondi, mis peaksid olema audiitorkontrolli kohustusega kaetud. Eelpool nimetatud valdkondadele võiks riik tähelepanu rohkem pöörata.

12. Audiitorkontrolli kasutegur ei olene auditeeritava üksuse suurusest. Suures ettevõttes on küll eksimise võimalus suurem, kuna summad on suuremad kui väiksemas ettevõttes ning suurtel ettevõtetel on suuremad riskid, aga üldjuhul on seal ka suurem ja tugevam raamatupidamisega tegelev personal. Kontrollide vajalikkus ning nende korralik toimimine on sel puhul väga vajalik. Audiitori tagasiside sõltumatu hindajana on ettevõtte juhile märgutuli, kas kontrollid toimivad või peab midagi muutma. Samas ei tohiks ka ära unustada väikeste ettevõtjate kontrollimist, kuna ka väikesel firmal võib olla suur käive, aga bilansimaht on väike. AS-il võib olla aga väike käive, aga bilansimaht suur. Kontrollprotseduurid väikeettevõtete puhul ei pea olema nii põhjalikud kui seda on auditi puhul, kuna audit sisaldab hulga protseduure, mis väiksematele ettevõtjatele pole vajalikud, sest sealne ettevõtlus on läbipaistvam ja protseduure vähem.

Järeldus: Audiitorkontrolli tulemus ei sõltu sellest, kui suured on numbrid ettevõtte aastaaruandes või kui palju inimesi ettevõttes töötab. Audiitorkontroll on vajalik ka

väiksematele ettevõtetele, eriti veel riigis nagu Eesti, kus ettevõtluskeskkonna moodustavad valdavalt väikeettevõtted.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et autori poolt sissejuhatuses püstitatud eesmärk sai uuringut läbiviides täidetud. Autor jõudis järeldusele, et audiitorkontroll on Eesti kontekstis halduskoormuse allikaks väikeettevõtetele ning audiitorkontrollil ei ole mõju majanduslikule aktiivsusele.

KOKKUVÕTE

Käesolevas lõputöös „Audiitorkontrolli kohustuslikkus – kas halduskoormuse kasvufaktor või instrument majandusliku aktiivsuse suurendamiseks“ eesmärgiks oli anda hinnang, kas finantsala spetsialistid ja ettevõtjad peavad audiitorkontrolli halduskoormuse allikaks või on audiitorkontroll majanduslikku aktiivsust suurendav instrument.

Valitud teema puudutab mitmeid huvigruppe: audiitoreid, investoreid, ettevõtlust üldiselt ning ka Eesti riiki tervikuna.

Töös keskenduti Rahandusministeeriumi poolt välja pakutavatele halduskoormuse vähendamise võimalustele, sellega kaasnevatele mõjudele ning üldisele hinnangule audiitorkontrolli kohta - selle vajalikkusele, mõjule majandusaasta aruandele ning ettevõtluskeskkonna usaldusväarsusele.

Autor jõudis töö käigus sissejuhatuses püstitatud eesmärgini ning jõudis alltoodud järeldustele.

1. Audiitorkontroll on halduskoormuse allikaks enamasti väikeettevõtetele.
2. Auditi ja ülevaatuskohustuse piirmäärade tõstmine vähendab ettevõtete halduskoormust, kuid see toob endaga kaasa ka ettevõtluskeskkonna usaldusväarsuse ja läbipaistvuse languse. Muudatusega ei kaasne olulisi lisakulutusi.
3. Audiitorkontrolli ei seostata majanduslikku aktiivsust suurendava instrumendiga, kuna majanduslikku aktiivsust reguleerib üldiselt pakkumine ja nõudlus.
4. Arvestusekspertide kvalifikatsiooni ja nende poolt koostatava aruande teenuse sisseviimine ei ole Eesti seisukohalt mõttekas. Uuringu tulemusena ei selgunud vajadust arvestusekspertide poolt koostatava aruande teenuse järgi.
5. Arvestusekspertide poolt koostatud aruanne ei loo juurde usaldusväarsust andmete suhtes. Pigem jääb usaldusväarsus andmete suhtes samaks või hoopiski kahaneb. Seega ei too see muudatus Eesti arvestusvaldkonna arengule märkimisväärset kasu.
6. Majandusliku aktiivsuse suurendamiseks ja halduskoormuse vähendamise võimalusteks on näiteks ettevõtjate pidev koolitamine ning raamatupidajate professionaalse taseme parandamine.

7. Vastajate arvates tuleks ülevaatus senisest rohkem rakendada.
8. Ära märgiti ka üksnes vabatahtlik auditeerimise ja ülevaatus kohustus. Töö autori arvates ei ole see mõeldav, kuna sellisel juhul võib iga ettevõtja loobuda auditi või ülevaatus kohustusest. Pidev kontroll on ilmtingimata vajalik.
9. Audiitorkontroll on ühiskonna seisukohalt vajalik, olgu siis tegu kas auditi või ülevaatusega. Kuna ettevõtluses on üsna palju pahatahtlikke ja/või väheste finantsteadmistega inimesi, siis audiitorkontrolli puudumisel ei oleks nende poolt juhitavatest ettevõtetest ning juhtimisotsustest mingisugust ülevaadet.
10. Audit ja ülevaatus lävendite tõstmine ei tohiks endaga kaasa tuua riski pettuste suurenemise näol, kuid seda peeti võimalikuks.
11. Peamised riskid, mis võivad kaasneda ülevaatus kohustuse senisest suuremal määral rakendamisel olid vastajate hinnangul varade väärtuste valesti kajastamine ja tulude ja kulude valesti kajastamine.
12. Audiitorkontrolli olemasolu mängib olulist rolli kapitali saamisel. Selleks, et ettevõtte saaks pangast laenu, peab olema tema viimase aasta majandusaasta aruanne auditeeritud.
13. Ei ole vajalik juurde luua valdkondi, mis võiksid olla audiitorkontrolli kohustuslikud. Kuid teravama vaatluse all võiksid olla varad ning juhtkonna tegutsemine vastavalt põhikirjale. Samuti võiks riigihangetes osalemise eelduseks olla teatud summast suurema hanke korral audiitorkontrolli kohustus.
14. Audiitorkontrolli kasutegur ei olene auditeeritava üksuse suurusest.

Kokkuvõtvalt võib töö autor öelda, et audiitorkontroll on vajalik ettevõtluskeskkonna usaldusväärsuse ja läbipaistvuse tagamiseks, olgu siis tegu kas väike- või suurettevõttega. Millises ulatuses aga audiitorkontrolli rakendada, on riigi enda otsustada. Direktiiv konkreetseid nõudmisi selles osas ette ei anna.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Allika audiitor. *Audiitori teenused*. [WWW] <http://allikaaudiitor.ee/audit/> (12.12.2014).
2. **Alver, J., Toots, A.** (2006). *Accounting, taxes and audit. Arvestus, maksud ja auditeerimine. Konverentsikogumik*. Tallinn: OÜ Infotrükk. Tallinna Tehnikaülikool. Lk 311.
3. Assertum Audit. *Traditsioonid*. [WWW] http://www.assertum.ee/?page_id=297 (28.06.2014).
4. Audiitorbüroo Õnne Kurvet. *Ettevõttele vajalik audit*. [WWW] <http://www.qkurvet.ee/ettevottele-vajalik-audit> (09.09.2014).
5. Audiitorkogu infokiri. *Arvestusala arengud 2014-2017: uuenev raamatupidamise regulatsioon ja „arvestusala valge raamat“*. September 2014. Lk 21.
6. Audiitorkogu infokiri. *Audiitorid avaliku huvi teenistuses – mida see tegelikult tähendab?*. Veebruar 2014. Lk 26.
7. **Audiitortegevuse seadus**. Vastu võetud 27.01.2010 - RT I 2010, 9, 41.
8. **Auditeerimiseeskiri**. Vastu võetud 03.03.2010 nr 12 - RT I, 29.12.2010, 129.
9. **Dunn, J.** (1996) *Auditing theory and Practice*. 2nd Edition. London: Prentice Hall. Lk 313.
10. **Hintsov, V.** *Audiitortegevus regulatiivsete muutuste keerises*. AS Deloitte Audit Eesti ettekanne. Pärnu Finantskonverents 19.04.2013. [WWW] <http://www.konverentsid.ee/wp-content/uploads/2013/04/audiitortegevus-regulatiivsete-muutuste-keerises.pdf> (22.09.2014).
11. **International Standard on Auditing (ISA) 200**.
12. **International Standard on Review Engagements (ISRE) 2400**.
13. *Juhtimisaudit*. [WWW] <http://siseaudiitor.ee/10504/>. (09.09.2014).
14. **Kutsetegevuse standardid. Standardite eessõna**. [WWW] <https://www.auditortegevus.ee/lr1/web/guest/standardite-eessona> (21.10.2014).
15. **Kutsetegevuse standardid. Eetikakoodeks. Eesõna**. [WWW] <https://www.auditortegevus.ee/lr1/web/guest/eetikakoodeks> (12.12.2014).

16. **Kutsetegevuse standardid.** *Rahvusvaheline raamistik.* [WWW]
<https://www.auditortegevus.ee/lr1/web/guest/rahvusvaheline-raamistik> (12.12.2014).
17. *Marlborough Chamber of Commerce magazine.* (June 2012). [WWW]
http://www.tva.co.nz/media/17489/is_an_audit_necessary.pdf (24.11.2014).
18. **Millichamp, A.H.** (1996). *Auditing.* DP Publications. 7th Edition. Lk 566.
19. *Mis on direktiiv?* [WWW] http://ec.europa.eu/eu_law/directives/directives_et.htm
(23.09.2014).
20. **Ojamaa, K.** *Auditortegevus muutunud majandusruumis.* [WWW]
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=1147> (12.12.2014).
21. Raamatupidamis- ja maksuportaali. *Auditorteenuste turul oli suurim käibe kasv BDO Eesti AS-il.* [WWW] <http://www.rmp.ee/uudised/raamatupidamine/auditorteenuste-turul-oli-suurim-kaibe-kasv-bdo-estii-as-il-2013-11-26> (13.10.2014).
22. Rahandusministeeriumi uuring „Arvestusala arengud 2014-2017“.
23. **Rahvusvaheline auditeerimise standard 200 (EE)** (ISA 200 (EE)). [WWW].
<https://www.auditortegevus.ee/lr1/web/guest/auditeerimise-standardid> (12.12.2014).
24. **Rahvusvaheline kvaliteedikontrolli standard (EE)** (ISQC 1 (EE)). [WWW]
<https://www.auditortegevus.ee/lr1/web/guest/kvaliteedikontrolli-standardid>
(12.12.2014).
25. **Sihtasutuste seadus.** Vastu võetud 15.11.1995. RT I 1995, 92, 1604 jõustumine 01.10.1996.
26. *Siseauditi eesmärk.* [WWW] <http://siseaudiitor.ee/10488/>. (09.09.2014).
27. **Tsiviilseadustiku üldosa seadus.** Vastu võetud 27.03.2002. RT I 2002, 35, 216, jõustumine 01.07.2002.
28. **Äriseadustik.** Vastu võetud 15.02.1995. RT I 1995, 26, 355, jõustumine 01.09.1995.

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

Audiitorkontrolli kohustuslikkus - kas halduskoormuse kasvufaktor

Koostaja: TTÜ Tallinna Kolledži majandusarvestuse eriala tudeng
Küsimustiku eesmärk: uuring lõputöö jaoks

Lugupeetud vastaja, olen TTÜ Tallinna Kolledži tudeng ning palun abi oma lõputöö uuringu jaoks. Minu lõputöö eesmärgiks on anda hinnang kas kohustuslikku audiitorkontrolli peavad tööandjad ja finantsala spetsialistid halduskoormuse kasvufaktoriks või majanduslikku aktiivsust suurendavaks instrumendiks. Loodan, et leiata aega vastata alljärgnevale lühikesele küsimustikule, mis puudutab audiitorkontrolli ja selle kohustuslikkust. Küsimuste vastamiseks kulub aeg on orienteeruvalt 10 minutit. Küsimustik on anonüümne ja vastuseid kasutatakse vaid lõputöö kirjutamisel.

NB! Küsimustikus on küsimusi, millele on võimalik lisada ka põhjendust. Oleksin väga tänulik kui leiaksite aega ka põhjenduste lisamiseks. Põhjendamine on vabatahtlik ning põhjendamata jätmine ei takista järgmistele küsimustele vastamist.

Olen väga tänulik kõigile vastajatele, kes oma aega, teadmisi ja kogemusi panustavad, aidates sellega kaasa minu lõputöö valmimisele.

Vastaja rolli määratlemine

Vastaja juriidiline vorm*

- Eraisik (ekspert)
- Katusorganisatsioon
- Äriühing
- Riigi või kohaliku omavalitsuse asutus või institutsioon

Missugune on Teie positsioon organisatsioonis, kus Te hetkel töötate?

Vastake vaid siis kui valisite oma juriidiliseks vormiks eraisik (ekspert)

- Finantsjuht
- Raamatupidaja
- Vandeaudiitor
- Osanik, aktsionär
- Juhatuseliige
- Muu:

Palun määratlege oma kuuluvus alltoodud organisatsioonidesse

Lisa 1. järg

Küsimused

1. Keskpikk perspektiiv – valdkonna arengut ning strateegilise planeerimist tagav 4-aastane perspektiiv. Kindlustandvate teenuste kaudu suureneb ettevõtluskeskkonna usaldusväarsus ja läbipaistvus. Rahandusministeerium on teinud ettepaneku muuta auditeerimise ja ülevaatuse kohustuse piirmäärasid. Lävendite tõstmisega väheneb kindlustandvate teenustega kaetud ettevõtete hulk. Lähtuvalt sellest palun vastake, kuidas Teie hinnangul audiitorkontrolli lävendite tõstmine muudab keskpikas perspektiivis (kuni 4 aastat) finantsaruandluse ja audiitorkontrolliga seotud halduskoormuse taset?

- Suurendab
- Vähendab

Palun põhjendage oma vastust

2. Kas Teie hinnangul tekitab audiitorkontrolli lävendite muutmine keskpikas perspektiivis (kuni 4 aastat) kindlustandvate teenuste asemel alternatiivsete protseduuride kaudu lisakulutusi (kvalifitseeritud töajoud, ekspertide koostatud aruandlus, sisekontrolli rakendamine jne)?

- Jah
- Ei

3. Rahandusministeerium plaanib muuta auditeerimise ja ülevaatuse kohustuse piirmäärasid. Uute piirmääradega luuakse süsteem, kus teatud kriteeriumitele vastaval raamatupidamiskohustuslasel on võimalik praegusaegse ülevaatuse töövõtu asemel kasutada arvestuseksperdi raamatupidamise aastaaruande koostamise töövõttu. Sellega seoses paluksin hinnata, kas arvestuseksperdi kvalifikatsiooni sisseviimine ning nende teenuste kasutamine aruandluse koostamisel oleks efektiivne instrument halduskoormuse vähendamiseks?

- Jah
- Ei
- Muu:

Palun põhjendage oma vastust

4. Kas eelpool kirjeldatud muudatus, kus raamatupidamiskohustuslasel on võimalik praeguse ülevaatuse töövõtu asemel kasutada arvestuseksperdi raamatupidamise aastaaruande koostamise töövõttu säilitaks või looks Teie hinnangul juurde aruande andmete usaldusväarsust?

- Säiliks senine andmete usaldusväarsus
- Suurendab andmete usaldusväarsust
- Usaldusväarsus andmete suhtes ei muutuks
- Kahandab andmete usaldusväarsust
- Muu:

Lisa 1. järg

5. Milliseid võimalusi näete veel peale Rahandusministeeriumi poolt välja pakutud variandi halduskoormuse vähendamiseks või majandusliku aktiivsuse suurendamiseks ?

6. Kas auditi kohustuslikkus toob endaga kaasa riigi ettevõtluskeskkonna majandusliku usaldusväarsuse? Näiteks kas Eesti riik saaks loota sellele, et ettevõtteid tema territooriumil on ausad, usaldusväärsed ja konkurentsivõimelised (maksavad riigile makse, esitavad õigete andmetega majandusaastaaruandeid jne...)?

- Jah, aitab kaasa majanduslikule usaldusväarsusele
- Ei
- Ei oska öelda

Palun põhjendage oma vastust

7. Kas auditi kohustuse puudumisel tekiks Teie arvates rohkem riske pettuste näol? See puudub neid ettevõtteid, kes jäävad auditi kohustuse lävendi kriteeriumitest välja ning on vaid ülevaatuse kohustuslikud. Teatavasti ei ole ülevaatust nii põhjalik kui audit, mille tulemusena võivad osad riskid audiitoril märkamata jääda.

- Jah
- Riskitase ei muutu
- Ei oska öelda

8. Milliseid riske näete auditi lävendite tõstmise näol nendel ettevõtetel, kes jäävad auditi lävendi kriteeriumitest välja?

- Maksuriskid
- Riskid seoses kulude ja tulude valesti kajastamisega
- Andmete kajastamine valedel kontodel
- Varade väärtuse valesti kajastamine
- Kohustuste valesti kajastamine
- Omakapitali valesti kajastamine
- Muu:

9. Kas audiitorkontroll on käsitletav Teie arvates majanduslikku aktiivsust suurendava instrumendina?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

Palun põhjendage oma vastust

Lisa 1. järg

10. Kas auditi raames tehtud märkused mõjutavad või peaksid mõjutama ettevõtte juurdepääsu kapitalile (nt laenuandmine)?

- Jah
- Ei
- Vähesel määral
- Ei oska öelda

Palun põhjendage oma vastust

11. Kas Teie arvates on veel valdkondi (lisaks teatud tingimustele vastavate ettevõtjate raamatupidamise aastaaruannetele, mitterahaliste sissemaksete hindamisele jne), mis võiksid olla kaetud kohustusliku audiitorkontrolliga?

12. Kas Teie arvates oleneb audiitorkontrolli kasuteguri suurus ettevõtte suurusest?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

Palun põhjendage oma vastust

Aitäh kõigile vastajatele! :) Andsite oma suure panuse minu lõputöö valmimisele.

Lisa 2. Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad auditi kohustuse piirmäärad 2014. a. seisuga

Auditi kohustuse piirmäärad Euroopa Liidu liikmesriikides

Käive alla 3 miljoni			
Riik	Bilansimaht, EUR	Käive, EUR	Töötajate arv, tk
Malta	46 000	93 000	2
Soome	100 000	200 000	3
Rootsi	150 000	300 000	3
Ungari	–	671 000	50
Läti	355 000	711 000	25
Bulgaaria	750 000	1 250 000	50
Slovakkia	1 000 000	2 000 000	30
Eesti (praeguste piirmäärade järgi)	1 000 000	2 000 000	30
Prantsusmaa	1 000 000	2 000 000	20
Island	1 240 000	2 480 000	50
Norra	2 500 000	630 000	10
Käive 3-5 miljonit			
Portugal	1 500 000	3 000 000	50
Tšehhi	1 600 000	3 200 000	50
Leedu	1 738 000	3 475 000	50
Horvaatia	–	4 000 000	–
Käive üle 5 miljoni			
Eesti (uute piirmäärade järgi)	2 500 000	5 000 000	75
Poola	2 500 000	5 000 000	50
Kreeka	2 500 000	5 000 000	50
Hispaania	2 850 000	5 700 000	50
Küpros	3 400 000	7 000 000	50
Belgia	3 650 000	7 300 000	50

Lisa 2. järg

Rumeenia	3 650 000	7 300 000	50
Suurbritannia	3 850 000	7 381 000	50
Iirimaa	4 400 000	8 800 000	50
Itaalia	4 400 000	8 800 000	50
Luxembourg	4 400 000	8 800 000	50
Holland	4 400 000	8 800 000	50
Sloveenia	4 400 000	8 800 000	50
Taani	4 800 000	9 600 000	50
Austria	4 840 000	9 680 000	50
Saksamaa	4 840 000	9 680 000	50
Šveits	16 256 000	32 511 000	250

Allikas: (22, lk 28-29)

SUMMARY

AUDIT MANDATORY – WHETHER THE ADMINISTRATIVE BURDEN FACTOR OR INSTRUMENT OF ECONOMIC ACTIVITY INCREASE

Grete Jürjental

Language: Estonian

Figures: 9

Pages: 64

Tables: 15

References: 28

Appendixes: 2

Keywords: Audit, review, control,
the administrative burden, economic efficiency

Audit is an integral part of every business activity, which is essential to managing the company and to win the trust of customers and partners. An audit affects all emerging and successful businesses, the topic offers a lot of discussion to both auditors themselves and the audited firms accountants and financial managers.

The aim of the work is to assess whether the mandatory audit of employers and the financial institutions and professionals is an administrative burden factor or an instrument of economic activity growth factor.

To achieve this goal the author interviewed the target groups, who are interested in the subject – the umbrella organizations, their members and the other interested parties to field.

The research tasks that need to be completed in order to fulfil the purpose of the final paper.

1. Does raising the audit and review limits and introduction of the qualifications of the experts and their services used in preparation of reports lead to a decrease in the administrative burden?

2. Do modifications in the audit thresholds lead to additional costs such as the 4 year period?
3. Does the report which is prepared by the qualifications of the expert maintain or create reliability of the data in the report?
4. What are still opportunities for reducing administrative burdens or to increase economic activity?
5. Does auditing make companies more credible for us?
6. How does the company level of risk change when it is only mandatory of review? Can this company be more at risk of fraud?
7. Which risks may arise from the company having a mandatory review? As we know the review is not as thorough as the audit, it may happen that the auditor will miss some of the risks.
8. Does the review provide sufficient reliability to businesses?
9. Can the audit be viewed as an instrument of increasing economic activity?
10. Do comments by the audit affect or influence a company's access to capital?
11. Should there be additional areas that could be covered by the audit?
12. Does an audit's efficiency depend on the size of the company?

The survey was carried out with Google Drive environments, data were collected by the data processing program in Excel by data analysis and explanatory diagrams and tables.

Findings and recommendations based on the results of the study in this final paper.

1. Audit is an administrative burden for small businesses. To ensure the reliability of the current business environment is not reasonable to raise the thresholds of audit and review too high. Perhaps, the Estonian state should consider an implemented review.
2. Audit is very necessary for the society, because an active and evolving business requires auditors' assessments, despite the fact that the law does not oblige so. Estonian state should definitely have maintained the compulsory nature of the audit. Obviously, this would not have been possible due to the European Union.
3. Audit and review of the amendment raising thresholds does not result in the medium term (up to 4 years) additional costs.
4. The Ministry of Finance's proposed amendment to create a report by the qualified expert service does not lead to a reduction of administrative burden because there is a need for

new experts. Estonia due to its small size does not need so detailed classified audit because Estonian economy consists of small businesses. It creates a highly classified system that may not be understood by all.

5. The report prepared by qualified expert can lead to depletion of the reliability of data, but not necessarily. Proposal for amendment should not lead to loss of credibility. Reliability of data should remain the same or increase. If the changes do not result in significant positive results (the administrative burden on the decline, increases the reliability of the data, report quality improvement) it is not reasonable to the amendment introducing a decision.
6. To reduce administrative burden more should be done to educate and train entrepreneurs in the field of accounting. More training should be done about business and being an entrepreneur. Entrepreneurs should take more interest in their company's financial results being correct. It should raise the level of professional accountants.
7. More review on implementation does not entail risks of fraud in the form. The research revealed that the risk level does not change. Review is not as thorough as the audit, but in general, you can also review a fair assessment of the company.
8. The main risks that may be associated with a greater commitment to review would be recognition of the improper value of assets, wrong recognition of obligations and relation to the costs and revenue.
9. There is no relationship between an audit and economic activity and no one leaves their results unrecognized only for an audit. Economic activity is regulated by supply and demand.
10. The audit observations have been a very important factor in raising capital. Banks always check the company's background, and this is an important step, because the auditor does not take lightly to making comments. If a note is made, it also contains a clarification why the comment was made. Therefore, lenders take the comments very seriously.
11. The study showed that the audit would be covered in the following areas: participation in public procurements, currency exchange, microfinance providers, savings and loan associations and financial services activities should be checked more. Sharper observations should also be made regarding assets and management operations being in accordance with the statute.
12. Audit efficiency does not depend on the size of the company.

In conclusion, the author can say that an audit is necessary to ensure the transparency and credibility of businesses, whether these are small or large. The author reached the target in the introduction to the stated purpose and may confirm that in Estonian context the audit is an administrative burden to small businesses and not an instrument of increasing economic activity.

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikatülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor: .....
(Grete Jürjental 13. jaanuar 2015)

Üliõpilaskood: .....

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja: .....
(Ester Vahre, 13. jaanuar 2015)

Kaitsmisele lubatud: ”.....” 2015

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....
(nimi, allkiri)